

แนวคิดทฤษฎีและวิธีการแสวงหาพยานหลักฐานโดยการสืบสวนสอบสวนด้วยวิธีการแฝงตัว

2.1. การแสวงหาพยานหลักฐานด้วยวิธีการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา

การรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นภารกิจหลักของรัฐทุกรัฐ ที่ประชาชนได้มอบอำนาจให้รัฐ เพื่อให้รัฐหาวิธีการดำเนินการให้เกิดความสงบเรียบร้อยขึ้นภายในรัฐ หนึ่งในมาตรการที่รัฐดำเนินการนั้นคือ การบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่จะทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยเฉพาะการบังคับใช้กฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่จะบังคับความประพฤติของบุคคลในสังคม ให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการ ตามที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดและเมื่อมีบุคคลฝ่าฝืนกระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดแล้ว จะต้องมีการพิสูจน์ความผิดและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามบัญญัติของกฎหมายต่อไป ซึ่งวิธีการขั้นตอนพิสูจน์ความผิดของผู้ฝ่าฝืนกฎหมายนั้น จำเป็นต้องมีพยานหลักฐานนำมาแสดงให้เป็นที่ยอมรับว่า ผู้ฝ่าฝืนนั้นกระทำการ หรืองดเว้นกระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด วิธีการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีดังกล่าวนี้โดยรวมแล้วจะเรียกว่า "การสืบสวนสอบสวนคดีอาญา (Criminal Investigation)" ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹ ได้ให้ความหมายของการสืบสวนคดีอาญาว่า หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด จะเห็นได้ว่า การสืบสวนคดีอาญามีความมุ่งหมายสองประการ คือ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด ในความมุ่งหมายประการแรกการสืบสวนเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนนั้น ไม่จำเป็นที่จะมีความผิดอาญาเกิดขึ้นก่อน จึงลงมือทำการสืบสวน แม้ความผิดในอนาคตยังไม่เกิดขึ้นก็สามารถลงมือสืบสวนได้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ส่วนการสืบสวนเพื่อความมุ่งหมายเพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิดนั้นหมายถึงกรณีที่เกิดการกระทำความผิดแล้วจึงทำการสืบสวน จึงสรุปได้ว่าการสืบสวนคดีอาญานั้น สามารถทำได้สองประการคือ การสืบสวนคดีอาญาก่อนเกิดเหตุและการสืบสวนคดีอาญาหลังเกิดเหตุ

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 2(10)

ส่วนการสอบสวนคดีอาญานั้น หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ² จะเห็นได้ว่าการสอบสวนเป็นการรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งกระทำโดยเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจและหน้าที่สอบสวนเพื่อทราบข้อเท็จจริงแห่งพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นว่า การกระทำนั้นเป็นความผิดอาญาหรือไม่ พิสูจน์ความผิดความผิดที่กล่าวหา และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ ซึ่งเพื่อพิจารณาจากความหมายนี้แล้วการสอบสวนจะกระทำเมื่อความผิดเกิดขึ้นแล้วเท่านั้น

จากความหมายของการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวข้างต้น สามารถแยกแยะข้อแตกต่างของการสืบสวนและการสอบสวนออกได้ดังนี้

1.วิธีการปฏิบัติ การสืบสวนอาจทำได้เสมอ ทั้งก่อนและหลังการกระทำผิด แต่การสอบสวนจะทำได้เมื่อมีความผิดเกิดขึ้นแล้ว

2.วัตถุประสงค์ การสืบสวนจะทำการทราบรายละเอียดแห่งความผิดหรือรักษาความสงบเรียบร้อย แต่การสอบสวนมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อเอาตัวผู้ทำผิดมาฟ้องลงโทษ

3.ผู้ปฏิบัติ การสืบสวนผู้ที่จะสืบสวนได้อาจเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นใดก็ได้³ แต่การสอบสวนต้องกระทำโดยพนักงานสอบสวนซึ่งกฎหมายบัญญัติให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน เช่น พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป เป็นพนักงานสอบสวนในต่างจังหวัด และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป เป็นพนักงานสอบสวนในกรุงเทพมหานคร⁴ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เป็นพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ⁵ เป็นต้น ฉะนั้นพนักงานสอบสวน

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(11)

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(16) บัญญัติว่า "พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้ง พัดตี เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าพนักงานอื่นๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม"

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคหนึ่งและวรรคสอง

⁵ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 23

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 จึงเป็นผู้มีอำนาจทำการสืบสวนได้ แต่พนักงานสืบสวนเป็นพนักงานสอบสวนได้เฉพาะบางคนเท่านั้น

4.การจำกัดบทบาท การสืบสวนดำเนินการได้กว้างขวางไม่จำกัดคดี ส่วนการสอบสวนดำเนินการอย่างจำกัดเฉพาะคดีเท่านั้น และเป็นเงื่อนไขสำคัญในการฟ้องร้องคดีของพนักงานอัยการด้วย

จากการแยกแยะความหมายและข้อแตกต่างของการสืบสวนและการสอบสวนคดีอาญาดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปความมุ่งหมายของการสืบสวนสอบสวนได้ว่า การสืบสวนสอบสวนคดีอาญาหมายความถึง การสืบเสาะแสวงหาข้อเท็จจริง และรวบรวมพยานหลักฐานแห่งความผิดอาญาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิด พิสูจน์ความผิด เพื่อที่จะทราบว่าเป็นผู้กระทำความผิดไปอยู่ที่ไหน และเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ โดยผู้ทำการสืบสวนสอบสวนนั้นจะต้องเป็นเจ้าของงานที่กฎหมายบัญญัติให้มีอำนาจและหน้าที่กระทำได้

2.1.1. ประวัติการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา

เพื่อทำความเข้าใจถึงแนวคิดการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา จึงจำเป็นต้องศึกษาประวัติและวิวัฒนาการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาทั้งใน และต่างประเทศ

การสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในต่างประเทศ⁶

แนวความคิดเรื่องการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาเพื่อพิสูจน์หาตัวผู้กระทำความผิด มีประวัติในอดีตมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่า จักพรรดิมาคัส ลูซิเนียส แครสซัส (Marcus Lucinius Crassus) ได้ดำเนินการใช้สายลับรวบรวมข้อมูลประวัติพลเมืองของโรมันจำนวนมากเก็บบันทึกไว้เพื่อประโยชน์ในงานศาลของพระองค์ วิธีเดียวกันนี้ในสมัยกลาง พระเจ้าเฟรดเดอริกมหาราชก็นำไปใช้ โดยให้สายลับของพระองค์ออกไปหาข่าวต่างๆที่พระองค์ประสงค์จะทราบภายในพระราชอาณาจักรของพระองค์

ระหว่างศตวรรษที่ 5 – ศตวรรษที่ 10 (ค.ศ. 597 – 1066) ในประเทศอังกฤษที่พวกแองโกล-แซกซอนเข้ามาปกครองประเทศ ศาลมีบทบาทอย่างมากในการพิสูจน์หาข้อเท็จจริง หรือหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลย แต่โดยความเชื่อของคนโบราณที่ว่า พระผู้เป็นเจ้าของผู้ตัดสินคนถูกและคนผิดเสมอ การพิสูจน์ความถูกผิดจึงเป็นส่วนหนึ่งของพิธีการทางศาสนา

⁶ Donald Shultz and Loran A.Norton, Police Opearational Inelence. (Springfield, Illinois : Chales C. Thomas, 1968), pp. 5-10.

โดยมีพระเป็นผู้ควบคุมดูแล ในกรณีความผิดเล็กน้อยหรือจำเลยเป็นผู้มีความประพฤติดี การพิสูจน์ก็จะได้รูปแบบง่ายๆ แต่ในกรณีที่เป็นความผิดอุกฉกรรจ์ หรือจำเลยเป็นผู้มีความประพฤติไม่ดี การพิสูจน์ก็จะใช้วิธีการรุนแรง ในลักษณะที่จำเลยแทบจะไม่สามารถผ่านการทดสอบได้เลย เช่น การทดสอบโดยใช้ไฟ (ordeal by fire) จำเลยจะต้องใช้มือเปล่าถือเหล็กที่สนไฟจนร้อนแดง เดินเป็นระยะทางประมาณ 9 ฟุต จากนั้นก็ใช้ผ้าพันมือไว้เป็นเวลา 3 วันแล้วจึงแกะเอาผ้าออกถ้าพบว่ามือจำเลยไม่มีบาดแผล หรือบาดแผลหายไปแล้ว จึงถือว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ แต่หากจำเลยยังมีบาดแผลอยู่ก็ถือว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิด ส่วนการทดสอบโดยใช้น้ำ (ordeal by water) จำเลยจะถูกมัดตัวแล้วนำไปจุ่มลงในน้ำ หากจำเลยลงไปในน้ำถึงระยะที่กำหนดไว้ ก็ถือว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่เช่นนั้นจำเลยก็จะถูกถือว่าเป็นผู้กระทำผิด

สมัยพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 1 (Edward I) ได้มีการจัดระบบตรวจตราและคุ้มครอง (watch and ward system) โดยตรา " พระราชกฤษฎีกาแห่งวินเชสเตอร์ ค.ศ.1285 (Edict of Winchester of 1285)" มีหลักสำคัญว่า ในชุมชนทุกหน่วย 100 คริวเรือน (numbering 100 each) จะต้องให้มีผู้ปฏิบัติหน้าที่ตำรวจ (constable) คุ้มครองทรัพย์สินปกป้องอัคคีภัยและภัยอื่นๆ รวมทั้งการจับกุมผู้กระทำผิดหลักการดังกล่าว นับเป็นแนวทางเบื้องต้นที่ส่งเสริมให้ตำรวจและประชาชนชาวอังกฤษเกิดความสำนึกรับผิดชอบพิทักษ์ป้องกันภัยเพื่อความผาสุกของสังคมร่วมกันอย่างใกล้ชิด⁷ ต่อมาในสมัยพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 3 (Edward 3) ได้พัฒนารูปแบบตำรวจอังกฤษไปสู่ระบบตำรวจผสมกึ่งตุลาการ (the system combing police and indicial function) อันเป็นผลเนื่องมาจากการประกาศใช้ พระราชบัญญัติรักษาความสงบเรียบร้อยทางยุติธรรม (The justices of the peace act) โดยการกำหนดให้ตำรวจมีหน้าที่ร่วมรับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และคุ้มครองความเป็นธรรมแก่สังคมด้วย จวบจนกระทั่งในศตวรรษที่ 18 ซึ่งเป็นยุคที่ประเทศอังกฤษก้าวไปสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial revolution) เป็นชาติแรก และมีผลให้วิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนสภาพจากสังคมชนบท เป็นสังคมเมือง (Urbanization) เป็นผลให้ผู้คนแก่งแย่งแข่งขันกันประกอบอาชีพ มีคนเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น และอาชญากรรมก็ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ในปี ค.ศ. 1778 ภาวการณ์ของสังคม ได้เลวร้ายลงอย่างหนักจนมีการปล้นธนาคารอยู่เนืองๆ และมีการก่อความรุนแรงโดยฝูงชน (mob violence) ในมหานครลอนดอนติดต่อกันหลายวัน ยิ่งความสูญเสียชีวิต และทรัพย์สินมากมาย สุดความลามารถที่ตำรวจจะรักษาความสงบ ควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ รัฐบาลแห่งประเทศอังกฤษก็ได้ดำเนินการปรับปรุงสมรรถภาพเจ้าหน้าที่ และรูปแบบการบริหารตำรวจอย่างเข้มแข็งเด็ดขาดจริงจัง พร้อมกันไปด้วย โดยรัฐบาลอังกฤษได้มอบหมายให้ เซอร์ โรเบิร์ต พีล (Sir Robert Peel)

⁷ สุนัย มโนมัยอุดม.ระบบกฎหมายอังกฤษ. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประยูรวงศ์ จำกัด.พ.ศ.2532).หน้า7

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยของประเทศไทยซึ่งได้รับเกียรติในฐานะเป็น "บิดาแห่งระบบตำรวจอาชีพอังกฤษ" เป็นผู้รับผิดชอบและได้เสนอ " พระราชบัญญัติว่าด้วยกิจการตำรวจ ค.ศ. 1829" (The Police Bill of 1829) ต่อรัฐสภาขอความยินยอมเห็นชอบปรับปรุงกิจการตำรวจอังกฤษ ในรูปแบบตำรวจอาชีพขึ้นเป็นแห่งแรก ในหน่วยงานตำรวจแห่งมหานครลอนดอน (London Metropolitan police Force) เป็นผลให้ประเทศอังกฤษมีการจัดองค์การตำรวจอาชีพที่อยู่ในระเบียบวินัยเข้มแข็ง รวมทั้งมีการกำหนดแผนงานป้องกันอาชญากรรมล่วงหน้า มีการแบ่งหน่วยงานสืบสวนสอบสวนที่มีประสิทธิภาพ และเป็นระบบแบบแผนมากยิ่งขึ้น⁸

ในขณะที่ประเทศอังกฤษกำลังปรับปรุงระบบการตำรวจ และงานสืบสวนสอบสวนคดีอาญาอยู่นั้น ในภาคพื้นยุโรป เช่นในประเทศฝรั่งเศส ก็มีแนวคิดเช่นเดียวกับในประเทศอังกฤษ อาชญากรรมในประเทศฝรั่งเศสก็เพิ่มสูงขึ้นมาก จนกระทั่งในตอนต้นศตวรรษที่ 19 ทางกรุงฝรั่งเศสต้องอาศัยความร่วมมือ และแนวทางในการจับคนร้ายจากอาชญากรเก่าคนหนึ่งชื่อ อูยีน ฟรังซัวส์ วิดอค (Eugene Francois Vidocq) ซึ่งกลับตัวเป็นพลเมืองดีและหันมาช่วยงานของทางการในภายหลัง กล่าวกันว่า วิดอค เป็นผู้ริเริ่มงานการสืบสวนโดยใช้สายลับ และการเฝ้าสะกดรอยตาม อย่างมีประสิทธิภาพเป็นคนแรก โดยการใช้สายสืบซึ่งล้วนแต่มีประวัติเป็นอาชญากรมาแล้วทั้งสิ้น การทำงานของ วิดอค ปรากฏผลดีเกินความคาดหมาย มีอยู่ปีหนึ่ง วิดอค และคนของเขาอีก 12คน สามารถจับกุมผู้กระทำผิดได้ถึง 812 คน วิดอค ลาออกจากราชการในปี ค.ศ. 1833 และการใช้ข้อดีต่ออาชญากรมาทำงานปราบปรามอาชญากรด้วยตนเองถูกยกเลิกไปในเวลาต่อมา แต่สิ่งซึ่งงานสืบสวนได้รับแนวคิดของอดีตจอมโจรผู้นี้คือ การเก็บและรวบรวมข่าวสาร และประวัติอาชญากรอย่างละเอียดนับล้านชิ้น

สำหรับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกา มีประวัติเริ่มต้นตั้งแต่สมัยก่อนได้รับอิสรภาพจากประเทศอังกฤษ ในปี ค.ศ. 1636 บอสตันเป็นเมืองแรกที่มีพลตระเวนตอนกลางคืน (night watch) ในปี ค.ศ. 1833 ฟิลาเดเฟีย เป็นเมืองแรกเช่นกันที่จัดพลตระเวนตอนกลางวัน ก่อนปี ค.ศ. 1845 การสืบสวนสอบสวนคดีอาญาที่เมืองบอสตัน เป็นงานนอกเหนือจากหน้าที่ประจำของตำรวจ กล่าวคือ ผู้เสียหายมักเอาเงินนำจับ หรือเงินรางวัลมาเสนอกับตำรวจเพื่อให้หาตัวคนร้าย และนำทรัพย์สินที่ถูกปล้นกลับคืนมา ในปี ค.ศ. 1846 บอสตันเมืองเดียวมีตำรวจประจำการเวลานั้น 33 คน และสายสืบอีก 3 คน แต่นักสืบที่มีชื่อมากในประวัติศาสตร์การสืบสวนของสหรัฐอเมริกา คือ นายอลัน พินเคอตัน (Allan Pinkerton) ได้เปิดบริษัทนักสืบเอกชนขึ้นเป็นครั้งแรกที่นครชิคาโก ในปี ค.ศ. 1850 และได้นำวิทยาการใหม่ๆ มาใช้กับการสืบสวนด้วย เช่น การใช้ภาพถ่ายในยุคที่กล้องถ่ายรูปเพิ่งเริ่มมีเป็นครั้งแรกในโลก การ

⁸ ประเสริฐ เมฆมณี, ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิตร การพิมพ์ จำกัด.

พิสูจน์ลายมือชื่อของผู้ต้องสงสัย ต่อมาในปี ค.ศ. 1905 ประธานาธิบดี ทีโอดอร์ รูสเวลท์ (President Theodore Roosevelt) ได้ก่อตั้งองค์การสืบสวนกลาง (Federal Bureau of Intelligence) ขึ้น สำหรับสืบสวนสอบสวนผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายของรัฐบาลกลาง (Federal Law) มีรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม (Attorney General) เป็นผู้รับผิดชอบดูแลองค์การสืบสวนกลางเป็นท่านแรก งานขององค์การสืบสวนกลางของสหรัฐ หรือ เอฟ.บี.ไอ. (F.B.I.) เป็นที่เลื่องลือมากในด้านประสิทธิภาพในการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมในประเทศสหรัฐอเมริกาจนกระทั่งปัจจุบันนี้

สรุปได้ว่า การสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในต่างประเทศมีมาช้านานแล้ว ตั้งแต่สมัยโบราณ ครั้งจักรพรรดิมาคัส ลูซิเนียส แครสซัส (Marcus Lucinius Crassus) แห่งโรมันซึ่งนำวิธีการใช้สายลับมาแสวงหาข้อมูล แลประวัติพลเมืองของพระองค์ วิธีการดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้ในหลายยุคสมัย จวบจนได้มีการวิวัฒนาการทางด้านระบบการปกครอง จัดตั้งศาลเป็นองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา งานสืบสวนสอบสวนคดีอาญาจึงเป็นงานในหน้าที่ของศาลและตำรวจในที่สุด ส่วนวิธีการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริง หรือพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลย จะนำความเชื่อในองค์พระผู้เป็นเจ้า และความศรัทธาของคนในสมัยโบราณมาเป็นเกณฑ์ในการทดสอบ เช่น การทดสอบโดยใช้ไฟ เป็นต้น ภายหลังจากที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรม ความเจริญในด้านวัตถุ และเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ความเชื่อในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในแบบเก่าได้แปรเปลี่ยนไป ประกอบกับภาวะสังคมได้เลวร้ายลง รัฐบาลแห่งประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศหนึ่งในบรรดาประเทศผู้นำในการปฏิวัติอุตสาหกรรม ได้ตรากฎหมายและปรับปรุงสมรรถภาพ และรูปแบบการบริหารงานตำรวจอย่างเข้มแข็ง เพื่อป้องกันอาชญากรรม โดยเน้นประสิทธิภาพในการสืบสวนให้เป็นระเบียบแบบแผนมากยิ่งขึ้น ส่วนในประเทศภาคพื้นยุโรปโดยทั่วไป ก็มีการปรับปรุงระบบการสืบสวนให้เข้มแข็ง มีการรวบรวมข่าวสาร และประวัติอาชญากรอย่างละเอียด สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา ก็เช่นกัน นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1850 ได้นำวิทยาการต่างๆ อาทิเช่น การใช้ภาพถ่าย การพิสูจน์ลายมือชื่อผู้ต้องสงสัยมาใช้ในระบบการสืบสวนสอบสวนจัดตั้งองค์การสืบสวนสอบสวนกลาง (F.B.I.) ขึ้น ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนหาตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งองค์การดังกล่าวมีบทบาทที่สำคัญและมีอำนาจหน้าที่อย่างมาก

การสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย

การสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย ปรากฏครั้งแรกตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี พ่อขุนทุกพระองค์ของกรุงสุโขทัยปกครองราษฎรในลักษณะพ่อปกครองลูก ใครมีเรื่องทุกข์ร้อนจะร้องทุกข์สามารถเฝ้าถวายฎีกาได้ และพ่อขุนจะสอบสวนหาความจริงเพื่อบำบัดทุกข์แก่ราษฎร ต่อมาสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้มีการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินขึ้นจริงจังในสมัย

พระบรมไตรโลกนาถ จัดระเบียบการปกครองบ้านเมืองเป็นแบบจตุสดมภ์กิจการตำรวจก็ได้รับการกล่าวถึงเป็นครั้งแรก มีการตราศึกดินนาของตำรวจไว้อย่างชัดเจนแต่ไม่มีการกล่าวถึงหน้าที่ของตำรวจในการติดตามจับกุมผู้กระทำความผิดหรือสืบสวนสอบสวนความผิดอาญาแต่อย่างใด แต่หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาโดยตรงมาปรากฏอยู่ในกฎหมายลักษณะปกครอง ซึ่งประกาศใช้ในปัจฉิมศักราช 1114 (พ.ศ.2295) สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายบัญญัติไว้พอสรุปได้ว่า ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจกล่าวลูกบ้านและจัดการป้องกันโจรผู้ร้ายโดยจัดการให้ลูกบ้านผลัดเปลี่ยนกันอยู่ยามตรวจตราในหมู่บ้านให้มีเครื่องสัญญาณสำหรับเรียกกันมาช่วยเหลือต่อสู้ จับกุมผู้ร้ายถ้ามีเหตุขึ้น ให้จัดแบ่งพวกออกติดตามก้าวสกัดจับคนร้ายตามควรแก่เหตุการณ์ เพื่อจับกุมเอาตัวผู้ร้ายให้ได้⁹ จะเห็นได้ชัดเจนจากกฎหมายฉบับนี้ว่า เริ่มมีการสืบสวนทั้งก่อนเกิดเหตุ โดยใช้เวรยามตรวจตราและการสืบสวนเมื่อมีเหตุเกิดขึ้นโดยการแบ่งพวกตามจับโจรผู้ร้าย ผู้มีอำนาจในการสืบสวนคดีอาญาในราชการท้องถิ่นดังกล่าวคือ ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีอำนาจที่จะเกณฑ์ราษฎรมาช่วยติดตามจับกุมผู้ร้ายทั้งในหมู่บ้านตนเองและหมู่บ้านใกล้เคียงอีกด้วย และน่าสังเกตว่าราษฎรที่ถูกผู้ร้ายปล้นเอาทรัพย์สินหรือวัวควายไป มีสิทธิได้ทรัพย์สินคืนสองในสามส่วน มีกฎหมายบัญญัติว่า ถ้าเจ้าหน้าที่ปกครอง และชาวบ้านติดตามจับกุมคนร้ายไม่ได้ต้องช่วยกันจ่ายเงินชดเชยให้เจ้าทรัพย์ เจ้าหน้าที่ปราบโจร เช่น จำเมืองต้องจ่ายเงินมากกว่าผู้อื่น¹⁰

นอกจากนั้น ในส่วนที่เกี่ยวกับราชการหัวเมือง พระราชกำหนดเก่าข้อ 12 ประกาศใช้ใน พ.ศ. 2295 บัญญัติหน้าที่ผู้รักษาเมือง ผู้รั้งเมือง และกรมการเมือง ว่า “ ให้ผู้รักษาเมือง ผู้รั้งเมือง กรมการเมือง แต่งตั้งขุนหมื่นกรมการเมือง และนายอำเภอคุมพรรคพวกสมกำลัง 40, 50, 60, 70 คน สัฟด้วยเครื่องศาสตราวุธ ให้ไปตระเวนทางบก ทางเรือ ตามอำเภอนั้นจงทุกเดือน แลให้ตรวจดูทุกบ้านบ้านใดมิได้ทำตราพระราชกำหนดกฎหมายใช้ ก็ให้เอาหวายบ้านตีหลัง 10 ที แลลูกบ้านซึ่งชายฉกรรจ์นั้นให้ตี คนละ 5 ทีเมื่อตระเวนไปนั้น ภบผู้ใดถือปืน ภบคนชุ่มซ่อนอยู่ ณ กลางป่าก็ตีเห็นผิดประหลาดอยู่ใช้ ก็ให้ไปกระเวนจับกุม.....ส่งให้แก่ผู้รักษาเมือง ผู้รั้งกรมการเมือง ให้พิจารณาสืบสาวดู ถ้าเป็นสัดว่าเป็นผู้ร้ายแล้ว ก็ให้เอาตัวเป็นโทษตามพระอัยการ แล้วให้เอาตัวจำไว้ในคุกให้มันคง ถ้าพิจารณาเป็นสัดว่า เป็นผู้ร้าย ปล้นสดมฉกชิงนั้น ก็ให้ نابเท่าเสีย แล้วก็ให้บอกหนังสือส่งตัวไปยังลูกขุน ณ ศาลา” ซึ่งก็เป็นลักษณะการสืบสวนอย่างหนึ่งนั่นเอง พระราชกำหนดและกฎหมายดังกล่าว ยังคงใช้เรื่อยมาจนถึงรัชกาลที่ 5 จึงได้ยกเลิกไป ภายหลังมีการปฏิรูปทางกฎหมายและการศาลในสมัยนั้น

กล่าวได้ว่าประวัติศาสตร์กฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศมีความคล้ายคลึงกันในการสืบสวนหาความจริงและพยานหลักฐานในทางอาญานั้น ศาลไทยก็มีบทบาทในการนี้

⁹ กรมตำรวจ, บทบาทและหน้าที่ตำรวจไทย. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ กรมตำรวจ)

¹⁰ พระราชกำหนดเก่า ข้อ.5 ในประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 2 หน้า 307

เช่นเดียวกับศาลในต่างประเทศสมัยเดิม ตามหลักอินทภาษาของไทย การรับฟังข้อเท็จจริงในข้อหาที่โจทก์จำเลยมีร่วมกันต้องอาศัยสักขีพยาน แต่กรณีไม่มีสักขีพยาน และไม่อาจไต่สวนสืบเอาความจริงอย่างอื่นได้ก็ยอมให้ทำพิสูจนกันโดยวิธี ล้วงตะกั่ว สาบาน ดำน้ำ ลุยเพลิง ว่ายน้ำ หรือตามเทียบแข่งขันกัน กล่าวคือ เป็นความเชื่อของคนไทยสมัยโบราณว่าพระยอมคุ้มครองคนดี ซึ่งตรงกับกฎหมายของอังกฤษโบราณที่ได้กล่าวไว้

สำหรับหลักการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในสมัยปัจจุบันถือว่า " จำเลยเป็นประธาน " ในคดีอาญา" กล่าวคือ กฎหมายไม่มองว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย เป็นวัตถุประสงค์ของการถูกซักถาม หรือกรรมในคดี แต่ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นคน และเป็นส่วนหนึ่งของวิธีพิจารณาความอาญา จึงให้สิทธิต่างๆแก่จำเลย การค้นหาข้อเท็จจริงของการกระทำความผิดต้องมาจากพยานหลักฐานอื่นๆโดยไม่ได้มีการทารุณกรรมจำเลยเพื่อค้นหาพยานหลักฐาน เป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะเป็นฝ่ายพิสูจนความผิดของจำเลย และให้โอกาสให้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ และห้ามการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่มีขอบ แต่การสืบสวนในสมัยโบราณนั้นใช้วิธีการ และถือหลักการตรงกันข้ามกับสมัยปัจจุบัน ทั้งตามประวัติศาสตร์กฎหมายไทย และต่างประเทศ คือถือว่าจำเลยเป็นกรรมในทางอาญา ฉะนั้น ราษฎรที่ถูกทางราชการฟ้องว่ากระทำความผิดต่อพระเจ้าแผ่นดินหรือต่อบ้านเมืองมักจะไม่ได้รับความเป็นธรรม เพราะกฎหมายถือว่า จำเลยเป็นผู้ผิดตั้งแต่ก่อนที่ศาลจะพิพากษาเสียแล้ว การค้นหาพยานหลักฐานจะใช้วิธีการค้นหาเอาจากจำเลยโดยใช้วิธีการให้จำเลยเป็นฝ่ายพิสูจนความบริสุทธิ์ของตนเอง ซึ่งเป็นหลักตรงกันข้ามกับสมัยปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ากฎหมายไทยโบราณจะวางหลักการว่า จำเลยเป็นกรรมในคดีอาญา ซึ่งขัดต่อหลักการสากลที่กฎหมายของนานาอารยประเทศรับรองไว้ก็ตามที่ แต่สภาพสังคมไทยในสมัยนั้นก็มิได้มีลักษณะสงบเรียบร้อยเป็นอันดี ดังที่ เซอร์ จอห์น ครอว์ฟอร์ด (Sir John Crawford) ชาวอังกฤษที่ได้เข้ามาติดต่อการค้ากับประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2354 ได้บันทึกเกี่ยวกับสภาพบ้านเมืองสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นไว้ว่า ¹² " ข้าพเจ้าและคณะได้เดินเท้าเข้าเป็นระยะทางหลายไมล์ โดยไม่พกอาวุธ และไม่มีการอารักขาใดๆ ในย่านธุรกิจของกรุงรัตนโกสินทร์ แต่ก็ไม่เคยได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยาม หรือทำร้ายจากผู้ใด และไม่เคยระแวงแม้แต่สักชั่วขณะว่าจะเกิดภัยอันตรายแก่ร่างกายหรือทรัพย์สิน.....ข้าพเจ้ารู้สึกมั่นใจว่า ทรัพย์ของพ่อค้าวานิช หรือผู้มา

¹¹ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน พ.ศ.2546), หน้า. 38

¹² ชัย เรื่องศิลป์, ประวัติสังคมไทยสมัยโบราณก่อนศตวรรษที่ 25. (กรุงเทพมหานคร : ศิลปะบรรณาการ พ.ศ. 2523)

เยือนสยาม จะได้รับความปลอดภัยในกรุงรัตนโกสินทร์ ไม่ว่าจะจากรัฐบาลหรือเอกชน ดังเช่นนครที่มีระเบียบที่สุดแห่งหนึ่งในยุโรป "

ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดินครั้งใหญ่ และได้ยกเลิกระเบียบจาร์ตนครบาลอย่างเด็ดขาดในปี ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439) และได้โปรดให้จัดตั้งกรมตำรวจขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2458 ในครั้งนั้นเรียกว่า "กรมตำรวจภูธรและกรมพลตระเวน" สังกัดกระทรวงนครบาล หรือกระทรวงมหาดไทยในสมัยนี้ งานด้านสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของกรมตำรวจ จึงมีลักษณะเป็นระบบและกฎเกณฑ์มากยิ่งขึ้น กล่าวคือโดยผลของพระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาความจาร์ตนครบาล ทำให้การดำเนินคดีอาญาระบบไต่สวน ซึ่งรวมอำนาจการสอบสวน สืบสวน ฟ้องร้อง และพิจารณาพิพากษาคดีเข้าด้วยกัน ที่ดำเนินมาตั้งแต่ในอดีตต้องมีอันยกเลิกไป อำนาจของศาล ภายหลังจากที่มีพระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาความจาร์ตนครบาล คงเหลือเพียงแต่อำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเท่านั้น ส่วนตำรวจในระบบการดำเนินคดีแบบใหม่ หรือระบบกล่าวหา ก็มีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีแยกต่างหากจากศาลโดยเด็ดขาดมาจนถึงทุกวันนี้

สรุปได้ว่า การสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทยนั้นมีมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี สืบต่อมาจนกระทั่งสมัยกรุงศรีอยุธยา ในแผ่นดินของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ มีการจัดระเบียบการปกครองบ้านเมืองเป็นจตุสดมภ์ และจัดตั้งกิจการตำรวจขึ้น แต่กระบวนการสืบสวนคดีอาญา ได้ปรากฏหลักฐานอยู่ในกฎหมายลักษณะปกครอง จวบจนกระทั่งถึงสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้มีการปฏิรูปทางกฎหมายและการศาลขึ้น กระบวนการสืบสวนในทางอาญาได้วิวัฒนาการขึ้น โดยได้รับอิทธิพลจากประเทศตะวันตก ประกอบกับหลักอินทพินาศซึ่งเป็นวิธีการสมัยโบราณ การสืบสวนหาข้อเท็จจริงบางวิธีการจึงยังคงให้มีการทำพิธีสุงัน เช่น การดำน้ำ ลุยไฟ ฯลฯ หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดินครั้งใหญ่ ทรงให้ยกเลิกระเบียบจาร์ตนครบาลอย่างเด็ดขาด และโปรดเกล้าให้จัดตั้งกรมตำรวจขึ้น งานสืบสวนคดีอาญาจึงเป็นหน้าที่ของกรมตำรวจ ซึ่งมีการปรับปรุงระบบและกฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นมาก มีการนำระบบกล่าวหามาใช้ อำนาจการสืบสวนและสอบสวนได้แยกมาเป็นของเจ้าพนักงานตำรวจดังเช่นที่เห็นกันอยู่ทุกวันนี้

2.1.2. กฎหมายเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา

ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยนั้น มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา วางหลักกระบวนการดำเนินคดีอาญาไว้ โดยครอบคลุมให้เป็นไปตามหลักรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งให้อำนาจหน้าที่เจ้าหน้าที่ไว้¹³ โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้วางหลักเกี่ยวกับเรื่องการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาไว้ดังนี้

การสืบสวนหมายความถึงการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด¹⁴

การสอบสวนหมายความถึงการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ¹⁵

ผู้ที่มีอำนาจในการสืบสวนคดีอาญาได้แก่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เป็นผู้มีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาได้¹⁶ และพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามกฎหมาย หมายถึงเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้งพศติ เจ้าพนักงานที่กรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจเงินเข้าเมือง และเจ้าพนักงานอื่นๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีอำนาจต้องจับกุมหรือปราบปราม¹⁷ และตามคำนิยามดังกล่าวกฎหมายแบ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ออกได้เป็น 2 จำพวก คือ เจ้าพนักงานที่มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนโดยทั่วไป และเจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจับกุมผู้กระทำความผิด ป้องกันหรือปราบปรามการกระทำความผิดตามกฎหมายใดกฎหมายหนึ่งโดยเฉพาะ

¹³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

มาตรา 26 "การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้"

มาตรา 29 วรรคหนึ่ง "การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้ กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพมิได้"

¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 2(10)

¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 2(11)

¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 17

¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 2(16)

อำนาจหน้าที่หลักของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจทั่วไป คือ อำนาจหน้าที่สืบสวนตามความหมายของการสืบสวนดังกล่าวข้างต้นนั่นเอง เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าการสืบสวนเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นไปที่การป้องกันอาชญากรรม ซึ่งโดยปกติ การสืบสวน จึงเริ่มก่อนการการสอบสวน เมื่อทราบว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และเมื่อความผิดเกิดขึ้นแล้ว การสืบสวนก็จะ เป็นกระบวนการที่สนับสนุนการสอบสวนนั่นเอง

ส่วนผู้มีอำนาจในการสอบสวนนั้นได้แก่พนักงานสอบสวน ซึ่งหมายความถึงเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน¹⁸ ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้แก่ เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่านายร้อยตำรวจตรีขึ้นไปเป็นพนักงานสอบสวนในต่างจังหวัด และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่านายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป¹⁹ เป็นพนักงานสอบสวนในกรุงเทพมหานคร หรือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547²⁰

เขตอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญานั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา16 บัญญัติไว้ว่า " อำนาจศาล อำนาจผู้พิพากษา อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ในการที่จะปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ต้องเป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับทั้งหลายอันว่าด้วยการจัดตั้งศาลยุติธรรม และระบุอำนาจและหน้าที่ของผู้พิพากษาหรือซึ่งว่าด้วยอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการ หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจนั้นๆ" ซึ่งต่อมา กระทรวงมหาดไทยได้ตราข้อบังคับที่ 2/2491 เรื่อง ให้ตำรวจมีหน้าที่เป็นส่วนสัด เช่นให้มีเขตอำนาจหรือเขตพื้นที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการระงับปราบปรามผู้กระทำความผิด

¹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 2(6)

¹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 18

²⁰ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 23 ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ และเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วแต่กรณี

ให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษมีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษ เพียงเท่าที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมอบหมาย ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือ พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในกรณีจำเป็นอธิบดีจะสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างกรมสอบสวนคดีพิเศษ ผู้หนึ่งผู้ใดที่มีชื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษเพื่อปฏิบัติงานเรื่องหนึ่ง เรื่องใด ที่เกี่ยวกับการสืบสวนเป็นการเฉพาะก็ได้

ในการปฏิบัติงานเฉพาะเรื่องที่ได้รับมอบหมายตามวรรคสาม ให้ผู้นั้นเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเฉพาะเรื่องที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น

อาญาไว้เป็นส่วนๆแล้วนั้น ให้ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของตนโดยเคร่งครัด และตำรวจ โดยทั่วไป แม้ตามปกติจะไม่มีเขตอำนาจหรือเขตพื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบในการระงับปราบปราม ผู้กระทำความผิดโดยตรง หรือจะเป็นการปฏิบัตินอกเขตอำนาจหรือนอกเขตพื้นที่ซึ่งตนรับผิดชอบ โดยตรงก็ตาม หากมีเหตุเกิดขึ้นในลักษณะที่ต้องระงับปราบปรามหรือต้องปฏิบัติตามความจำเป็น แล้วแต่กรณี เช่น ต้องบริหารจัดการกับการกระทำผิดกฎหมายในทางอาญาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า หรือ ติดตามผู้กระทำความผิดหรือจับกุมโดยกระชั้นชิด เป็นต้น ตำรวจทุกคนต้องรับดำเนินการในเรื่อง นั้นๆโดยทันทีจะละเว้นเสียไม่ได้ ผู้ใดละเลยไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับนี้ถือว่าเป็นผู้บกพร่องต่อหน้าที่ อันต้องรับทัณฑ์ทางวินัยในความบกพร่องนั้นๆ ตามสมควรแก่กรณี ต่อมาได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 140/2490 ได้พิพากษาคัดสิน วางหลักเกี่ยวกับเขตอำนาจการสืบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจไว้ว่า "ตำรวจมีอำนาจสืบสวนคดีอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร" และส่วนของพนักงานฝ่ายปกครองนั้น ได้ มีคำพิพากษาฎีกาที่ 670/2529 คัดสินพิพากษา วางหลักเกี่ยวกับเขตอำนาจการสืบสวนของเจ้า พนักงานฝ่ายปกครองไว้ว่า "เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองมีอำนาจการสืบสวนได้เฉพาะเขตท้องที่ ที่ตนประจำอยู่เท่านั้น" ซึ่งหมายความว่า ถ้าพนักงานฝ่ายปกครอง เช่น นายอำเภอ ก็มีอำนาจการ สืบสวนเฉพาะในเขตอำนาจที่อยู่ในความรับผิดชอบเท่านั้น ก็คือมีอำนาจเฉพาะในเขตอำเภอที่ตน รับผิดชอบบริหารราชการอยู่เท่านั้นเอง หากเป็นกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน ก็มีอำนาจเฉพาะในเขตของ ตนเองเช่นกัน

เขตอำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวน จะขึ้นอยู่กับเขตท้องที่ที่เจ้าพนักงานผู้มี อำนาจสอบสวนมีอำนาจและหน้าที่และความรับผิดชอบอยู่ตามกฎหมาย เช่น เขตอำเภอหรือเขต เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ หรือข้าราชการตำรวจที่มียศตั้งแต่ ร้อยตำรวจตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่า ซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจและหน้าที่อยู่ในเขตนั้นเป็น พนักงานสอบสวนที่จะรับผิดชอบตามเขตอำนาจนั้น หรือ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ รอง หรือ ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติย่อมมีเขตอำนาจครอบคลุมพื้นที่ทั้งประเทศ เป็นต้น

หน่วยงานที่มีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา จากหลักประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญามาตรา²¹ ซึ่งบัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญาได้นั้น และ เมื่อพิจารณาจากความหมายของ เจ้าพนักงานฝ่าย ปกครองหรือตำรวจ²² และพนักงานสอบสวนกฎหมายบัญญัติให้ไว้แล้ว สามารถแยกเจ้าพนักงาน ผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญาออกได้เป็นดังอธิบายข้างต้น

²¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 17 " พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจทำการ สืบสวนคดีอาญาได้"

²² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 2 (16) พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หมายถึง " เจ้า พนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้งพศติ เจ้าหน้าที่กรม

ฉะนั้นนอกจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือตำรวจแล้ว ยังมีเจ้าพนักงานอื่นซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายอื่น ๆ สามารถมีอำนาจการสืบสวนสอบสวนได้ ในวิทยานิพนธ์ที่เขียนนี้จะขออำนาจของเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ที่กำหนดถึงอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และเจ้าหน้าที่พิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ดังนี้

1. กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 3 ได้บัญญัติกำหนดความหมายของคำว่า "พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ" หมายความว่า อธิบดี รองอธิบดี และผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้มีอำนาจและหน้าที่ สืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ส่วน "เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ" หมายความว่า ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และได้ให้ความหมายของ "คดีพิเศษ" ว่าหมายความว่า คดีความผิดทางอาญาที่กำหนดไว้ในมาตรา 21 และมาตรา 21 ได้บัญญัติถึงลักษณะของคดีพิเศษที่อยู่ในขอบแห่งอำนาจหน้าที่แห่งอำนาจสืบสวนและสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา 21 คดีพิเศษที่จะต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ คดีความผิดทางอาญา ดังต่อไปนี้

(1) คดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ และที่กำหนดในกฎกระทรวงโดยการเสนอแนะของ กคพ. โดยคดีความผิดทางอาญาดังกล่าว จะต้องมียุทธศาสตร์อย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(ก) คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ

(ข) คดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือระบบเศรษฐกิจ หรือการคลังของประเทศ

(ค) คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม หรือ

สรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจเงินเข้าเมือง และเจ้าพนักงานอื่นๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีอำนาจต้องจับกุมหรือปราบปราม"

(ง) คดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน ทั้งนี้ ตามรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดที่ กคพ. กำหนด

(2) คดีความผิดทางอาญาอื่นนอกจาก (1) ตามที่ กคพ. มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า สองในสามของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

ในคดีที่มีการกระทำอันเป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท และบทใด บทหนึ่งจะต้อง ดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ หรือ คดีที่มีการกระทำความผิด หลายเรื่องต่อเนื่อง หรือเกี่ยวพันกัน และความผิดเรื่องใด เรื่องหนึ่งจะต้องดำเนินการโดยพนักงาน สอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนสำหรับ ความผิดบทอื่น หรือเรื่องอื่นด้วย และให้ถือว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีพิเศษ

บรรดาคดีใดที่ได้ทำการสอบสวนเสร็จแล้วโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ให้ถือว่าการ สอบสวนนั้นเป็นการสอบสวนนั้นเป็นการสอบสวนในคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว

บทบัญญัติในมาตรานี้ให้ใช้บังคับกับบุคคลที่เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน การกระทำ ความผิดด้วย

สำหรับบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มีการกำหนดประเภท ของคดีพิเศษตาม มาตรา 21 ไว้ดังต่อไปนี้

บัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547

- (1) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน
- (2) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการแข่งขันทางการค้า
- (3) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์
- (4) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจ เครดิตฟองซิเอร์
- (5) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเล่นแชร์
- (6) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน
- (7) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ
- (8) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม
- (9) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค
- (10) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า
- (11) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเงินตรา
- (12) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการชดเชยค่าภาษีอากรสินค้าส่งออกที่ผลิต

ในราชอาณาจักร

- (13) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน
- (14) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่งประเทศไทย
- (15) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด
- (16) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
- (17) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
- (18) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์
- (19) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน
- (20) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- (21) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร
- (22) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

ต่อมา มีกฎกระทรวงกำหนดคดีพิเศษเพิ่มเติม ซึ่งประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 22 พฤศจิกายน 2547 เพิ่มเติมจากบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ดังนี้

- (1) คดีความผิดตามประมวลรัษฎากร
- (2) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร
- (3) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต
- (4) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสุรา
- (5) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาสูบ

ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 21 ดังกล่าว ได้กำหนดประเภทของคดีพิเศษไว้ สองประเภทใหญ่ๆ คือ

- (1) คดีพิเศษที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 หรือคดีพิเศษที่กำหนดในกฎกระทรวงโดยการเสนอแนะของคณะกรรมการสอบสวนคดีพิเศษ (กคพ.) ซึ่งจะต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) (ก) หรือ (ข) หรือ (ค) หรือ (ง) ประเภทหนึ่ง หรือ
- (2) คดีพิเศษอื่นนอกจากที่ระบุไว้ในมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) ตามที่ กคพ. มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมดที่มีอยู่ อีกประเภทหนึ่ง

เขตอำนาจการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษนั้น ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มิได้มีบทบัญญัติมาตราใดระบุไว้ชัดเจนว่า พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีเขตอำนาจสืบสวนสอบสวนในเขตท้องที่ใด แต่เมื่อมาตรา 21 บัญญัติกำหนด ลักษณะคดีพิเศษไว้โดยเฉพาะแล้ว ย่อมหมายความว่า คดีอาญาเรื่องใดก็ตามที่เข้าลักษณะเป็นคดีพิเศษแล้ว ไม่ว่าจะคดีนั้นจะเกิดขึ้นในเขตท้องที่ใดภายในราชอาณาจักร หรือเป็นความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร พนักงานสอบสวนคดีพิเศษย่อมมีอำนาจสืบสวนสอบสวนได้ทั้งสิ้น อนึ่งเมื่อมีการตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ และมีพนักงานสอบสวนคดีพิเศษทำหน้าที่สอบสวนคดีพิเศษมาแล้วย่อมทำให้เกิดปัญหาเรื่องการทับซ้อนเกี่ยวกับการใช้อำนาจการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของเจ้าพนักงานตำรวจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ ดังนั้น มาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษนี้จึงให้อำนาจ กคพ.ที่จะออกข้อบังคับการปฏิบัติหน้าที่ในคดีพิเศษระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

มาตรา 22 เพื่อประโยชน์ในการประสานการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับคดีพิเศษ ให้คณะกรรมการสอบสวนคดีพิเศษ (กคพ.) มีอำนาจออกข้อบังคับการปฏิบัติหน้าที่ในคดีพิเศษระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

(1) วิธีปฏิบัติระหว่างหน่วยงานเกี่ยวกับการรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ การดำเนินการเกี่ยวกับหมายเรียกหมายอาญา การจับกุม การควบคุม การขัง การค้น หรือการปล่อยชั่วคราว การสืบสวน การสอบสวน การเปรียบเทียบปรับ การส่งมอบคดีพิเศษและการดำเนินการอื่นเกี่ยวกับคดีอาญาในระหว่างหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญา

(2) ขอบเขตความรับผิดชอบของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เจ้าพนักงานอื่นของรัฐ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ในการสืบสวนและการสอบสวนคดีพิเศษ ทั้งนี้ เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแต่ละแห่ง ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ผลกระทบของการกระทำความผิดและประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญาได้อย่างทั่วถึง ในการนี้อาจกำหนดให้กรณีใดต้องดำเนินการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยก็ได้

(3) การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามคดีพิเศษ

(4) การสนับสนุนของหน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ

เมื่อมีข้อบังคับตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ปฏิบัติตามข้อบังคับที่กำหนดนั้น ถ้าข้อบังคับดังกล่าวเป็นการกำหนดหน้าที่ในระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ถือว่าการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นการดำเนินการของผู้มีอำนาจหน้าที่สืบสวนและสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับตามวรรคหนึ่ง สำหรับคดีพิเศษในเรื่องใด ให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กรมสอบสวนคดีพิเศษและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจะตกลงกัน เว้นแต่ กคพ. จะมีมติเป็นอย่างอื่น

2. กำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ เป็น เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามความหมายของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา²³

3. พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจในการสืบสวนหาข้อเท็จจริง²⁴

โดยมีอำนาจ เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจค้น เมื่อมีเหตุสงสัยตามสมควรว่า มีบุคคลที่มีเหตุสงสัยว่ากระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ หลบซ่อนอยู่ หรือมีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือ ได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่า เนื่องจากการเน้นซ้ำว่าจะเอาหมายค้นมาได้ บุคคลนั้นจะหลบหนีไป หรือทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อนทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

²³ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 23 ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ และเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วแต่กรณี

ให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษมีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษ เพียงเท่าที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมอบหมาย ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือ พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในกรณีจำเป็นอธิบดีจะสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างกรมสอบสวนคดีพิเศษ ผู้นั้นผู้ใดที่มีใช้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเพื่อปฏิบัติงานเรื่องหนึ่ง เรื่องใด ที่เกี่ยวกับการสืบสวนเป็นการเฉพาะก็ได้

ในการปฏิบัติงานเฉพาะเรื่องที่ได้รับมอบหมายตามวรรคสาม ให้ผู้นั้นเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเฉพาะเรื่องที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น

หลักเกณฑ์ วิธีการมอบหมาย และการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา นี้ ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่ กคพ.กำหนด

²⁴ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 24

ค่านบุคคล หรือยานพาหนะที่มีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์การ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ส่งเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใดๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา

มีหนังสือสอบถาม หรือเรียกบุคคลใดๆมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใดๆมาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา

ยึด หรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบ หรือที่ส่งมาดังกล่าวได้

แต่การใช้อำนาจตามที่กล่าวมาแล้วนั้นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษปฏิบัติตามข้อบังคับที่ กคพ. กำหนดต้องดำเนินการเกี่ยวกับวิธีการค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ แสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้น รายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป และบันทึกเหตุสงสัย ตามสมควรและเหตุอันควร เชื่อที่ ทำให้สามารถเข้าค้นได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถานหรือสถานที่ค้น แต่ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษส่งมอบสำเนาหนังสือนั้นให้แก่ผู้ครอบครอง ดังกล่าวในทันทีที่กระทำได้ และหากเป็นการเข้าค้นในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตก พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องเป็นข้าราชการพลเรือนตำแหน่งตั้งแต่ ระดับ 7 ขึ้นไปด้วย

ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้น ส่งสำเนาบันทึกเหตุสงสัยตามสมควรและเหตุอันควรเชื่อตามวรรคสาม และสำเนาบันทึกการตรวจค้นและบัญชีทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด ต่อศาลจังหวัดที่มีอำนาจ เนื้อหาของที่ทำการค้น หรือศาลอาญา ในเขตกรุงเทพมหานคร ภายในสี่สิบแปดชั่วโมง หลังจากสิ้นสุดการตรวจค้นเพื่อเป็นหลักฐาน

พนักงานสอบสวนคดีพิเศษระดับใดจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้นี้ จะต้องได้รับ อนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการให้เป็นไปตามที่อธิบดีกำหนด โดยทำเอกสารให้ไว้เป็น ประจำตัวพนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้ได้รับอนุมัตินั้น และพนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้นั้นต้อง แสดงเอกสารดังกล่าวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง

4. พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจสืบสวนโดยการเข้าถึงข้อมูลข่าวจากการสื่อสารต่างๆได้ โดยขออนุญาตต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา²⁵ กล่าวคือ

ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใดถูกใช้ หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุมัติจากอธิบดีเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา พิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

- (1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ
- (2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว
- (3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสม หรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวันโดยกำหนดเงื่อนไขใดๆก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารตามคำสั่งดังกล่าว จะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังจากที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้วให้รายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ

บรรดาข้อมูลข่าวสารที่ได้มาให้เก็บรักษาเฉพาะข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุญาตและให้ใช้ประโยชน์ในการสืบสวน หรือใช้เป็นพยานหลักฐานเฉพาะในการดำเนินคดีพิเศษดังกล่าวเท่านั้น ส่วนข้อมูลข่าวสารอื่นให้ทำลายเสียทั้งสิ้น ทั้งนี้ ตามข้อบังคับที่ กคพ. กำหนด

²⁵ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 25

5. อธิบดีหรือผู้ได้รับมอบหมาย มีอำนาจอนุญาตให้จัดเอกสาร หรือหลักฐาน หรือให้บุคคลเข้าไปแฝงตัว เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ²⁶

2.2. การแสวงหาพยานหลักฐานด้วยเทคนิคการสืบสวนพิเศษ

2.2.1. แนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคการสืบสวนพิเศษ

ปัจจุบันการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี การขนส่ง การลงทุน มีลักษณะข้ามแดน ทำให้มีกิจกรรมในการดำเนินของบุคคลมีทั้งที่ชอบและไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยเฉพาะการกระทำของบุคคลที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ได้พัฒนาการไปเป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม และมีลักษณะกระทำความผิดข้ามชาติ เป็นการยากที่แต่ละประเทศจะทำการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในลักษณะเช่นนี้ได้ด้วยวิธีการสืบสวนสอบสวนด้วยวิธีการแบบธรรมดาเพราะความได้เปรียบขององค์กรอาชญากรรมคือ การมีสมาชิก ทรัพย์สิน และเครือข่ายอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะอาชญากรรมบางประเภทที่ต้องอาศัยความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานราชการ นักการเมือง เพื่อให้ได้รับความสะดวกในการประกอบอาชญากรรม มีผลทำให้เกิดอุปสรรคในการปราบปรามอาชญากรรม ปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้มาตรการทางกฎหมายกับองค์กรอาชญากรรมต้องมีมาตรการกฎหมายทั้งภายในและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อให้มีการจัดการองค์กรอาชญากรรมอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นการทำลายกลุ่มสมาชิก เครือข่ายขององค์กรอาชญากรรม ทั้งภายในประเทศและระดับภูมิภาคไม่ให้ดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยเฉพาะมาตรการบังคับทางกฎหมายเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อใช้ในการลงโทษกลุ่มสมาชิกและทำลายองค์กรอาชญากรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ในการใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม มีความจำเป็นที่ประเทศต่างๆ ต้องให้ความร่วมมือในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม สิ่งสำคัญ

²⁶ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 27 ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้อธิบดีหรือผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจให้บุคคลใด จัดทำเอกสาร หรือหลักฐานใดขึ้น หรือเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่อธิบดีกำหนด

การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ

องค์กรอาชญากรรม คือ องค์กรมีความประสงค์ในการกระทำความผิดกฎหมาย ที่มีลักษณะที่มีสมาชิกมีความยึดมั่นอย่างเหนียวแน่นต่อองค์กร มีความเชื่อถือ ชื่อสัตย์ จงรักภักดี เก็บความลับ ยึดมั่นในกฎระเบียบ ขององค์กร สมาชิกมีความก้าวหน้าในตำแหน่งขององค์กร มีมาตรการลงโทษสมาชิกด้วยวิธีการรุนแรงเพื่อประพฤติดุกระเบียบบขององค์กร

คือ ต้องมีวิธีการรวบรวมพยานหลักฐานที่ได้จากการสืบสวน โดยเฉพาะการสืบสวนด้วยเทคนิคพิเศษ เช่น การดักฟัง, การใช้เจ้าหน้าที่แฝงตัว, การขนส่งภายใต้การควบคุม, การล่อให้กระทำผิด การสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ โดยหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพจะทำให้ศาลเพิ่มขีดความสามารถในการเสริมการบังคับใช้กฎหมาย โดยมีคำพิพากษาที่รุนแรง ลดความยุ่งยากในการพิสูจน์ความผิดให้ปราศจากข้อสงสัยได้ และคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ

สำหรับประเทศไทยยังไม่มีบัญญัติของกฎหมายภายในเกี่ยวกับเรื่องวิธีการสืบสวนสอบสวนพิเศษที่ชัดเจน ดังนั้นเพื่อให้การปราบปรามอาชญากรรมบรรลุผลสำเร็จ จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพของกฎหมายเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสืบสวนสอบสวนพิเศษให้สามารถดำเนินการอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพ

2.2.2. วิธีการและมาตรการเกี่ยวกับเทคนิคการสืบสวนพิเศษ

จากปัญหาในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมที่มีรูปแบบโครงสร้างและวิธีการดำเนินการกระทำความผิดซับซ้อน ประกอบกับความก้าวหน้าในการคมนาคม การสื่อสาร ได้กลายมาเป็นปัจจัยในการสนับสนุนให้มีการประกอบอาชญากรรมที่ซับซ้อนดังกล่าว ส่งผลกระทบในวงกว้าง และยากต่อการติดตามจับกุมดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิด การดำเนินการกับองค์กรอาชญากรรมและอาชญากรรมในสมัยปัจจุบัน จึงต้องกำหนดมาตรการสืบสวนด้วยวิธีพิเศษมาดำเนินการแต่อาชญากรรมดังกล่าว เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม วิธีการสืบสวนด้วยวิธีการพิเศษในปัจจุบันที่เป็นที่ยอมรับว่ามีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับตามหลักกฎหมายได้แก่วิธีการดังต่อไปนี้

1. การจัดส่งภายใต้การควบคุม (Controlled Delivery)
2. การปฏิบัติการแฝงตัว (Undercover Operation)
3. การใช้สายลับ (Informant Operation)
4. การติดตามโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Surveillance)

2.2.2.1. วิธีการจัดส่งภายใต้ควบคุม (Controlled Delivery)

การจัดส่งภายใต้ควบคุม (Controlled Delivery) หมายถึงวิธีการอนุญาตให้ของผิดกฎหมายหรือต้องสงสัยผ่านออกไปจาก ผ่าน หรือเข้าไปสู่เขตแดนของรัฐหนึ่งหรือมากกว่ารัฐหนึ่ง โดยการรับรู้และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ เพื่อการสืบสวนสอบสวน

ความผิดและเพื่อการระบุดังบุคคลที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้น การจัดส่งภายใต้การควบคุมเป็นวิธีการพิเศษในการยินยอมให้สิ่งผิดกฎหมาย หรือสิ่งของที่ต้องสงสัยเดินทางผ่านเข้า-ออก ไปยังอีกประเทศหนึ่งหรือประเทศอื่น โดยการรับรู้และต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบตลอดเวลาเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนการกระทำความผิดและเพื่อเป็นการระบุดังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพื่อวัตถุประสงค์ในการจับกุมกลุ่มบุคคลขององค์กรที่ลักษณะเป็นเครือข่ายองค์กรอาชญากรรม ซึ่งประกอบด้วย

1. การยินยอมให้สิ่งผิดกฎหมาย หรือต้องสงสัย
2. เดินทางผ่านเข้า-ออกไปยังประเทศหนึ่ง หรือประเทศอื่น
3. ภายใต้การรับรู้และควบคุมของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ
4. เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนการกระทำความผิด และระบุดังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

การจัดส่งภายใต้การควบคุม เป็นเครื่องมือในการสืบสวนที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดในการต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรม โดยเฉพาะการลักลอบค้ายาเสพติด มาตรการนี้กฎหมายไทยมีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545 นอกจากนั้นสามารถนำเอาวิธีการนี้มาใช้กับการค้าอาวุธ ยานพาหนะที่ถูกลักขโมย เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานระหว่างการสืบสวนโดยได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ และต้องดำเนินการอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ตลอดเวลา

2.2.2.2. การปฏิบัติการแฝงตัว (Undercover Operation)

การปฏิบัติการแฝงตัว (Undercover Operation) ความหมายของการปฏิบัติการแฝงตัว (Undercover Operation) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

พันตำรวจโท พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธ์²⁷ ให้ความหมายไว้ว่า "การแฝงตัวหรืออำพรางตัว (undercover) เป็นเทคนิคการปฏิบัติงานทางการสืบสวนชั้นสูง เป็นการปฏิบัติเพื่อปกปิดวัตถุประสงค์ที่ต้องการในระหว่างที่ค้นหาความจริง และรวบรวมพยานหลักฐาน ก่อนการสืบสวน จะเสร็จสิ้นจนกระทั่งเมื่อได้ข้อเท็จจริงตามที่ต้องการ หรือมีการจับกุมผู้กระทำความผิดได้"

สำนักงานสืบสวนสอบสวนกลางของสหรัฐอเมริกา (F.B.I)²⁸ ให้คำนิยาม "การแฝงตัวหรืออำพรางตัว (Undercover Operation) หมายถึง การสืบสวนด้วยวิธีการแฝงตัวโดยเจ้าหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติ ในแต่ละช่วงเวลาซึ่งเกี่ยวข้องในกิจกรรมการสืบสวนแบบแฝงตัว"

²⁷ พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธ์ ,ความรู้เบื้องต้นการสืบสวนอาชญากรรม, พ.ศ.2537 หน้า 193

²⁸ The Attorney General Guideline on Federal Bureau of Investigation Undercover Operation

สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (D.E.A.) ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้คำนิยามและความหมายของการปฏิบัติการแฝงตัวว่า "ปฏิบัติการแฝงตัว" (undercover operation) คือวิธีการสืบสวนสอบสวนที่ใช้การปลอมตัวและใช้อำนาจต่างๆ ประกอบเพื่อให้ได้รับความเชื่อมั่นจากอาชญากร เป้าหมายเพื่อจุดประสงค์ที่จะพิสูจน์ทราบถึงลักษณะและขอบเขตของอาชญากรรมที่กำลังวางแผน หรือที่กำลังกระทำอยู่ เพื่อรวบรวมเป็นพยานหลักฐาน

แต่สำหรับการสืบสวนสอบสวนด้วยวิธีการแฝงตัวตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 27 บัญญัติไว้ว่า "ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้อธิบดีหรือผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจให้บุคคลใด จัดทำเอกสาร หรือหลักฐานใดขึ้น หรือเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มบุคคลใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่อธิบดีกำหนด"

จากบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า อธิบดีซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตามกฎหมายนี้มีอำนาจให้บุคคลใดเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มบุคคลใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน นั้นสามารถให้บุคคลใดๆไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือบุคคลภายนอกอื่นใด ก็สามารถเข้าไปทำการแฝงตัวได้ ฉะนั้นการปฏิบัติการแฝงตัวของกรมสอบสวนคดีพิเศษ คงมีความหมายว่า

"เป็นการสืบสวนด้วยวิธีการอนุญาตให้บุคคลใดๆทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือไม่ใช่ เข้าไปแฝงตัว หรืออำพรางสถานะของตัวเองในองค์กร หรือกลุ่มบุคคลใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายนี้ ซึ่งจะรวมถึงการจัดทำเอกสาร หรือหลักฐานใดขึ้นด้วย"

กรณีนี้จึงแตกต่างกับคำนิยามของ สำนักงานสืบสวนสอบสวนกลางของสหรัฐอเมริกาที่ให้คำนิยามไว้ว่าการปฏิบัติการแฝงตัวต้องเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้นในการแฝงตัวเข้าไปหาพยานหลักฐาน

ในการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ จึงจะศึกษาความหมายการแสวงหาพยานหลักฐานโดยการสืบสวนสอบสวนด้วยวิธีการแฝงตัว ตามความหมายของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ซึ่งจำกัดคำนิยามในการศึกษาว่า การสืบสวนสอบสวนด้วยวิธีการแฝงตัวหมายถึง

* กิจกรรมการแฝงตัว หมายถึง การสืบสวนต่างๆซึ่งใช้นามสมมุติ หรือปกปิดตัวเองของผู้ปฏิบัติ ไม่ว่าจะ เป็นเจ้าหน้าที่ของ F.B.I.หรือเจ้าหน้าที่รัฐบาลกลางอื่นๆ หรือ เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายท้องถิ่นที่ปฏิบัติงานร่วมกัน เจ้าหน้าที่ F.B.I.

"การสืบสวนสอบสวนด้วยวิธีการอนุญาตให้บุคคลใดๆทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือไม่ใช่ เข้าไปแฝงตัว หรืออำพรางสถานะของตัวเองในองค์กร หรือกลุ่มบุคคลใดเพื่อประโยชน์ ในการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายนี้ ซึ่งจะรวมถึงการจัดทำเอกสาร หรือหลักฐานใดขึ้นด้วย"

2.2.2.3. การใช้สายลับ (Informants Operation)

การสืบสวนด้วยการใช้สายลับ (Informants Operation) หรือ สาย หมายถึง "การที่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้รับข่าวสาร จากผู้รู้เห็นเหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่ต้องการในเรื่องที่ทำการสืบสวน หากแต่ผู้ให้ข่าวสารไม่ต้องการให้เจ้าหน้าที่เปิดเผยว่าได้ข่าวสารมาจากตัวของเขา เป็นผู้ให้ ข่าวสาร" การให้ข่าวสารโดยผู้รู้เห็นเหตุการณ์หรือสายลับนี้ เป็นวิธีการสืบสวนที่ใช้แพร่หลายมาก ที่สุดในกระบวนการสืบสวน และเป็นวิธีการที่ได้ผลมากที่สุดกว่าทุกประเภทของวิธีการสืบสวนที่มีการ ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้กระทั่งมีคำพูดกันว่าอาชญากรรมกับสายลับเหมือนกันเหมือนกับ "คอและลูกกระเดือก" โดยผู้ให้ข่าวสารนี้หากเมื่อเปิดเผยตัวเองแล้ว สามารถนำมาเป็นพยานใน การพิสูจน์ความผิดของจำเลยในศาลได้ โดยอาจเป็นพยานบุคคลประเภทประจักษ์พยาน พยาน แวดล้อม หรือพยานบอกเล่าก็ได้ สายลับจึงมีความจำเป็นในการสืบสวนมากที่สุด

ข้อแตกต่างของการใช้สายลับและการปฏิบัติการแฝงตัว ภายใต้หลักพระราชบัญญัติการ สืบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มีดังนี้

ความหมายของสายลับ นั้นหมายความว่า การที่บุคคลใดก็ตามมาให้ข่าวสารแก่ เจ้าหน้าที่เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนเพียงแต่ไม่ต้องการเปิดเผยว่าเป็นบุคคลผู้ให้ ข่าวสารแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ

การปฏิบัติการแฝงตัวทุกประเภทจึงเรียกได้ว่าเป็นการกระทำการโดยสายลับได้ทุก ประเภทไม่ว่าจะเป็นการให้เจ้าหน้าที่เข้าไปแฝงตัว หรือการใช้ให้บุคคลอื่นเข้าไปแฝงตัว เพื่อการ รวบรวมพยานหลักฐาน ฉะนั้นจึงเรียกได้ว่า การปฏิบัติการแฝงตัวเป็นวิธีการดำเนินการของ สายลับนั่นเอง

2.2.2.4. การติดตามโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Surveillance)

การติดตามโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Surveillance) กระทำได้โดยชอบ ภายใต้กฎหมายให้อำนาจไว้โดยการยื่นคำร้องขอภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายที่กำหนดเพื่อ คุ่มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนทั่วไป โดยได้รับอนุญาตจากผู้มีอำนาจ เช่น ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ รัฐมนตรี เป็นต้น และต้องไม่มีการแทรกในเรื่องส่วนตัว พยานหลักฐานที่ได้จากวิธี เช่นนี้จะทำให้เกิดความชัดเจนเพื่อประโยชน์ของการสืบสวนคดี เช่น การลักลอบค้ายาเสพติด การ

ฟอกเงิน การค้าประเวณี การพนัน การลักพาตัวเพื่อเรียกค่าไถ่ ซึ่งการติดตามโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Surveillance) สามารถแบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ

2.2.2.4.1. การดักฟัง (Wiretap) หมายถึง การลอบฟังการสนทนาด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ในลักษณะที่เป็นการดักฟังการสื่อสารทางโทรศัพท์ที่บุคคลอื่นมิถึงกันโดยมิได้รับความยินยอมจากคู่สนทนานั้นซึ่งการดักฟังไม่จำเป็นจะต้องดักฟังเฉพาะโทรศัพท์เท่านั้น แต่ในความหมายที่แท้จริงการดักฟังเป็นการดำเนินการเพื่อให้ล่วงรู้ข้อมูลของบุคคลโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารซึ่งส่งทางสายหรือคลื่นแม่เหล็กอื่นๆ อาจจะเป็นข้อมูลที่ส่งทางอินเทอร์เน็ต โทรสาร โทรพิมพ์ หรือการลักลอบดักฟังคลื่นที่ส่งไปในอากาศเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

2.2.2.4.2. การดักข้อมูลในการติดต่อสื่อสาร (Communicate Surveillance) หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้ล่วงรู้ข้อมูลของบุคคลโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารซึ่งส่งทางสายหรือคลื่นแม่เหล็กอื่นๆ อาจจะเป็นข้อมูลที่ส่งทางอินเทอร์เน็ต โทรสาร โทรพิมพ์ หรือการลักลอบดักฟังคลื่นที่ส่งไปในอากาศเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

2.3. วิธีการสืบสวนด้วยวิธีการแฝงตัวหรืออำพรางตัวและสายลับ

(Undercover and Informants Operations)

ปัจจุบันการแสวงหาข้อเท็จจริงมีความจำเป็นต้องเข้าไปถึงต้นตอของข่าวสาร หรือเข้าไปร่วมรู้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นได้ จะเป็นสิ่งที่ดีที่สุด โดยเฉพาะเหตุการณ์ของการก่อคดีอาชญากรรมนั้นหากได้รู้เห็นเหตุการณ์ก็จะเป็นประจักษ์พยาน เป็นพยานที่ศาลรับฟังได้ดีที่สุด แต่ในการที่จะเข้าไปรู้เห็น หรือรับรู้เหตุการณ์ในคดีอาชญากรรมต่างๆได้นั้น จำเป็นต้องมีข่าวสารช่องทางที่เข้าไปในองค์กรอาชญากรรมให้ได้ ด้วยความจำเป็นเหล่านี้จึงต้องพึ่งพาสายลับ หรือต้องการคนในองค์กรนั้น เป็นผู้ให้ข่าวสาร หรือชี้ช่องทางให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ เข้าไปในองค์กรนั้นได้ จึงเป็นที่มาของการสืบสวนด้วยวิธีการแฝงตัวหรืออำพรางตัว และสายลับ ซึ่งมีวิธีการแตกต่างกัน ดังนี้ คือ วิธีการสืบสวนด้วยวิธีการแฝงตัว และวิธีการสืบสวนด้วยวิธีการใช้สายลับ

2.3.1. วิธีการสืบสวนด้วยวิธีการแฝงตัวหรืออำพรางตัว (Undercover Operation)

สำหรับความหมายการสืบสวนด้วยวิธีการแฝงตัว ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พันตำรวจโท พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธ์ ให้ความหมายไว้ว่า "การแฝงตัวหรืออำพรางตัว (undercover) เป็นเทคนิคการปฏิบัติงานทางการสืบสวนชั้นสูง เป็นการปฏิบัติเพื่อปกปิดวัตถุประสงค์ที่ต้องการในระหว่างที่ค้นหาความจริง และรวบรวมพยานหลักฐาน ก่อนการสืบสวน จะเสร็จสิ้นจนกระทั่งเมื่อได้ข้อเท็จจริงตามที่ต้องการ หรือมีการจับกุมผู้กระทำความผิดได้"

สำนักงานสืบสวนสอบสวนกลางของสหรัฐอเมริกา (F.B.I) ให้คำนิยาม "การแฝงตัว หรือ อำพรางตัว (Undercover Operation) หมายถึง การสืบสวนด้วยวิธีการแฝงตัวโดยเจ้าหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติ ในแต่ละช่วงเวลาซึ่งเกี่ยวข้องในกิจกรรมการสืบสวนแบบแฝงตัว"

สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (D.E.A.) ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้คำนิยาม และความหมายของการปฏิบัติการแฝงตัวว่า "ปฏิบัติการแฝงตัว (undercover operation) คือ วิธีการสืบสวนสอบสวนที่ใช้การปลอมตัวและข้ออ้างต่างๆประกอบเพื่อให้ได้รับความเชื่อมั่นจาก อาชญากร เป้าหมายเพื่อจุดประสงค์ที่จะพิสูจน์ทราบถึงลักษณะและขอบเขตของอาชญากรรมที่กำลังวางแผน หรือที่กำลังกระทำอยู่ เพื่อรวบรวมเป็นพยานหลักฐาน

แต่สำหรับการสืบสวนสอบสวนด้วยวิธีการแฝงตัวตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดี พิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 27 บัญญัติไว้ว่า "ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตาม พระราชบัญญัตินี้ ให้อธิบดีหรือผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจให้บุคคลใด จัดทำเอกสาร หรือหลักฐาน โดษฐาน หรือเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มบุคคลใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน ทั้งนี้ให้ เป็นไปตามข้อบังคับที่อธิบดีกำหนด"

จากบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า อธิบดีซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนคดี พิเศษ ตามกฎหมายนี้มีอำนาจให้บุคคลใดเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มบุคคลใด เพื่อ ประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน นั้นสามารถให้บุคคลใดไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวน คดีพิเศษ หรือบุคคลภายนอกอื่นใด ก็สามารถเข้าไปทำการแฝงตัวได้ ฉะนั้นการปฏิบัติการแฝงตัว ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ คงมีความหมายว่า

"เป็นการสืบสวนด้วยวิธีการอนุญาตให้บุคคลใดๆทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดี พิเศษ หรือไม่ใช่ เข้าไปแฝงตัว หรืออำพรางสถานะของตัวเองในองค์กร หรือกลุ่มบุคคลใดเพื่อ ประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายนี้ ซึ่งจะรวมถึงการจัดทำเอกสาร หรือหลักฐานโด ษฐานด้วย"

กรณีนี้จึงแตกต่างกับคำนิยามของ สำนักงานสืบสวนสอบสวนกลางของสหรัฐอเมริกาที่ให้ คำนิยามไว้ว่าการปฏิบัติการแฝงตัวต้องเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้นในการแฝงตัว เข้าไปหาพยานหลักฐาน

ในการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ จึงจะศึกษาความหมายการแสวงหาพยานหลักฐานโดยการ สืบสวนสอบสวนด้วยวิธีการแฝงตัว ตามความหมายของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ซึ่งจำกัดคำนิยามในการศึกษาว่า การสืบสวนสอบสวนด้วยวิธีการแฝงตัวหมายถึง

“การสืบสวนสอบสวนด้วยวิธีการอนุญาตให้บุคคลใดๆ ทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือไม่ใช่ เข้าไปแฝงตัว หรืออำพรางสถานะของตนเองในองค์กร หรือกลุ่มบุคคลใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายนี้ ซึ่งจะรวมถึงการจัดทำเอกสาร หรือหลักฐานใด ขึ้นด้วย”

สำหรับเทคนิคการสืบสวนด้วยการแฝงตัวนี้ มีใช้กันมานานแล้วตั้งแต่สมัยโบราณ เช่นการให้ทหารปลอมตัวไปฟังข่าวศึกจากข้าศึกศัตรู ในต่างประเทศนั้นประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา ได้นำมาเรียนมาสอนกันในทางวิชาการ และได้ถ่ายทอดมาให้เจ้าหน้าที่ตำรวจในประเทศไทย รับมาใช้ในปัจจุบัน ผ่านทางหน่วยงานให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ เช่น F.B.I , D.E.A , ILEB (International Law Enforcement-Bangkok) โดยส่วนใหญ่เทคนิคนี้ ความสำเร็จจะขึ้นอยู่กับผู้ที่ จะเข้าไปแฝงตัวร่วมกับผู้กระทำความผิดเป็นส่วนใหญ่ ฉะนั้นการคัดเลือกบุคคลดังกล่าวนี้ ความสำคัญอย่างยิ่ง และบุคคลซึ่งเป็นหัวหน้าความคุมการปฏิบัติจำเป็นต้องเชี่ยวชาญ และ วิเคราะห์สถานการณ์ ความจำเป็นที่ต้องใช้เทคนิคนี้ โดยจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ ปฏิบัติเป็นหัวใจสำคัญ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักวิธีการสืบสวนสอบสวนด้วยการแฝงตัว ผู้วิจัยจึงนำเสนอ

2.3.1.1. หลักวิธีการสืบสวนของหน่วยการสืบสวนสอบสวนกลางของประเทศสหรัฐอเมริกา
Federal Bureau of Investigation (F.B.I.)

2.3.1.2. หลักวิธีการสืบสวนของหน่วยงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศ
สหรัฐอเมริกา (Drug Enforcement Agency) (D.E.A)

2.3.1.2. หลักวิธีการสืบสวนด้วยวิธีการแฝงตัวของสำนักงานตำรวจแห่งชาติของ
ประเทศไทย

2.3.1.1 หลักวิธีการสืบสวนด้วยวิธีการแฝงตัวของหน่วยงานสืบสวนสอบสวนกลาง
ของประเทศสหรัฐอเมริกา (F.B.I.)²⁹

แนวทางการดำเนินการแฝงตัวของหน่วยงานสืบสวนสอบสวนกลางของประเทศ
สหรัฐอเมริกา (F.B.I.) ที่กำหนดโดยสำนักงานอัยการสูงสุด จะดำเนินการได้ก็ต่อเมื่อคดีที่จะทำ
การสืบสวนนั้น เป็นอาชญากรที่มีความจำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนด้วยการแฝงตัว เช่น คดีที่
กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม การก่อการร้าย หรืออาชญากรรมอื่นๆ ที่ผู้สืบสวนเบื้องต้นเห็นว่ามี
ความจำเป็นต้องดำเนินการด้วยวิธีการเช่นนี้ โดยขั้นตอนการดำเนินการนั้น จะเริ่มขึ้นก็ต่อเมื่อ

²⁹ The Attorney General Guideline On Federal Bureau Of Investigation Undercover Operations

เจ้าหน้าที่ FBI ผู้ทำการสืบสวนในเบื้องต้น ได้ทำการสืบสวนข้อมูลในเบื้องต้นพบว่า คดีที่ทำการสืบสวนนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องใช้วิธีการสืบสวนด้วยการแฝงตัวจึงจะประสบความสำเร็จในการรวบรวมพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำผิด เจ้าหน้าที่ผู้สืบสวนเบื้องต้นจัดทำรายงานด้วยลายลักษณ์อักษรเสนอต่อ ตัวแทนพิเศษของสำนักงานสืบสวนสอบสวนกลางสหรัฐอเมริกา หรือที่เรียกว่า "Special Agent in Charge" (SAC) เป็นผู้พิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาต ให้ทำการสืบสวนสอบสวนด้วยการแฝงตัว แต่ในคดีบางประเภทที่มีความอ่อนไหวต่อสังคม หรือมีผลกระทบต่อการเมือง หรือบุคคล ระดับผู้บริหารประเทศ หรือตัวแทนของต่างประเทศ ต้องได้รับอนุมัติจากสำนักงานใหญ่ของสำนักงานสืบสวนสอบสวนกลางสหรัฐอเมริกา หรือที่เรียกว่า "FBI HQ" อนุญาตให้ทำการสืบสวนด้วยการแฝงตัวจึงจะสามารถกระทำได้ และต้องเสนอให้คณะกรรมการทบทวนการปฏิบัติการแฝงตัว(Criminal Undercover Operations Review Committee)ประชุมทบทวนคำขออนุญาตปฏิบัติการนั้น เพื่อเสนอคำแนะนำต่อ ผู้อำนวยการ (F.B.I.) หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการ(F.B.I.) ที่ได้รับมอบหมายว่าจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตปฏิบัติการนั้น

ในการอนุญาตให้ปฏิบัติการแฝงนั้น ผู้อนุญาตต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการแฝงตัวและต้องคำนึงถึงน้ำหนักของความเสียหายและผลประโยชน์ที่ได้จากการปฏิบัติการแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงปัจจัยความเสี่ยงของบุคลากร ที่ต้องได้รับการบาดเจ็บ ความเสียหายต่อทรัพย์สิน การเงิน ธุรกิจ ชื่อเสียง หรือภัยอันตรายของบุคคล , ความเสี่ยงต่อความรับผิดชอบของรัฐบาล, ความเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัว การรักษาความลับหรือเอกสิทธิ์ที่กฎหมายรับรองไว้, ความเสี่ยงต่อการที่จะกระทำให้ผู้บริสุทธิ์กระทำผิดกฎหมาย(Entrapment) และความเหมาะสมของรัฐบาลที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติการ การปฏิบัติการต้องอยู่ในช่วงเวลาที่ยกเว้น คือต้องไม่นานเกินกว่าความจำเป็นในแต่ละเหตุการณ์ แต่ต้องไม่เกิน 6 เดือน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตให้ขยายเวลา หรือหากมีการขออนุญาตฉุกเฉิน หรือมีเหตุชั่วคราว ต้องเสนอให้สำนักงานใหญ่(F.B.I.)หรือ (F.B.I.HQ) ทราบภายใน 48 ชั่วโมง และในระหว่างปฏิบัติการนั้น เว้นแต่เมื่อได้รับอนุญาตตามแนวทางปฏิบัติการแฝงตัวนี้แล้ว เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการจะกระทำการใดๆอันเป็นการละเมิด หรือก่อให้เกิดการละเมิดกฎหมายของรัฐบาลกลาง หรือรัฐบาลท้องถิ่น หรือกฎหมายท้องถิ่นไม่ได้ ถ้าหากมีการกระทำการของเจ้าหน้าที่ที่ปราศจาก การได้รับอนุญาตโดยวัตถุประสงค์ของการแฝงตัวแล้ว การกระทำต่างๆนั้นถือว่าเป็นการกระทำผิดกฎหมายของเจ้าหน้าที่ และถ้าการปฏิบัติการจำเป็นต้องใช้ความรุนแรงตามวัตถุประสงค์ของอาชญากรในเรื่องนั้นๆ โดยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการต้องมีส่วนร่วมในการกระทำนั้น ผู้ควบคุมการปฏิบัติการต้องแจ้งให้ สำนักงานใหญ่(F.B.I.)หรือ (F.B.I.HQ) ทราบทันที ที่เป็นไปได้

นอกจากนี้ในการปฏิบัติการแฝงตัว ต้องมีการควบคุมการปฏิบัติการ โดยต้องมีการซักซ้อมทำความเข้าใจกับผู้ปฏิบัติการ เจ้าหน้าที่ผู้อยู่ในแผนการ สร้างความเข้าใจในสิ่งที่ถูกต้องตามแนวทางนี้ ต้องมีการทบทวนมาตรการที่ทำไปแล้ว ปรึกษาหารือกับอัยการที่เกี่ยวข้อง และต้องมีรายงานประจำปีเกี่ยวกับชนิดการปฏิบัติการแฝงตัวที่ได้รับการอนุญาตและไม่อนุญาต ตลอดจนการประชุมของคณะกรรมการทบทวนการปฏิบัติการแฝงตัว เสนอต่อผู้อำนวยการ(F.B.I.), อัยการสูงสุด, รองอัยการสูงสุด, ผู้ช่วยอัยการสูงสุดผู้ดูแลแผนคดีอาชญากรรม

2.3.1.2. หลักวิธีการสืบสวนด้วยวิธีการแฝงตัวหรืออำพรางตัวของหน่วยงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศสหรัฐอเมริกา (Drug Enforcement Agency) (D.E.A)³⁰

ในประเทศ สหรัฐอเมริกา การสืบสวนด้วยวิธีการแฝงตัวนี้ สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (D.E.A.) ได้ใช้วิธีการแฝงตัวนี้ในการสืบสวนสอบสวน ในคดียาเสพติดกันอยู่โดยทั่วไป และเป็นวิธีการที่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานสูงมาก เพราะลักษณะของการลักลอบขนและจำหน่ายยาเสพติดนั้นแตกต่างจากความผิดฐานอื่นๆส่วนใหญ่ จะเกิดขึ้นระหว่างบุคคลอย่างน้อยสองฝ่ายซึ่งไม่มีฝ่ายใดที่นับเป็นผู้เสียหาย การกระทำความผิดประเภทนี้ทุกฝ่ายต่างก็จะเก็บการกระทำของตนไว้เป็นความลับด้วยกันทั้งสิ้น ด้วยเหตุผลเหล่านี้ เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายปราบปรามยาเสพติด (D.E.A) จึงต้องพึ่งพาปฏิบัติการอำพราง(undercover operations) เพื่อที่จะหาข้อมูลข่าวกรอง และเพื่อเข้ายึดและจับกุม

การใช้เทคนิคปฏิบัติการอำพรางอาจเป็นส่วนที่จำเป็นของแผนกลยุทธ์โดยรวมที่มุ่งหน้าที่จะกำจัดองค์กรค้ายาเสพติดที่สำคัญก็ได้ อย่างไรก็ตามการใช้เทคนิคปฏิบัติการอำพรางอาจจะถูกจำกัดไว้ให้ใช้ได้ ในแต่ละสถานการณ์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบกฎหมายของแต่ละประเทศที่จะอนุญาตให้ใช้ปฏิบัติการอำพรางได้ และมีระบบกฎหมายในหลายประเทศทั่วโลกที่ห้ามหรือจำกัดการใช้เทคนิคปฏิบัติการอำพรางไว้ไม่ว่าจะในสถานการณ์ใดๆก็ตาม การใช้ปฏิบัติการอำพรางอย่างไม่เหมาะสมอาจจะเป็นการใช้ทั้งเงินและกำลังพลที่สิ้นเปลืองสูง ก่อนการตัดสินใจที่จะเริ่มใช้เทคนิคนี้จะต้องมีการพิจารณาถึงหลายๆปัจจัยด้วยกัน กล่าวคือ (1) ขอบเขตของการกระทำ ความผิดและผลที่จะได้รับ (2) เวลาเป็นองค์ประกอบที่จำกัดหรือไม่ (3) ความซับซ้อนในการเตรียมการ และ (4) ความยากลำบากที่จะเกิดขึ้นในการแทรกซึมเข้าไปในกลุ่ม คำถามที่สำคัญที่สุดคือ ปฏิบัติการดังกล่าวสามารถที่จะสำเร็จเสร็จสิ้นลงอย่างปลอดภัยหรือไม่? ข้อพิจารณา

³⁰ เอกสารประกอบการสอน "การปฏิบัติการอำพรางตัว" (Undercover Operations), International Law Enforcement-Bangkok, DEA International Training Handbook หน้า 1-18 แปลเป็นภาษาไทย โดย Polmaj Patchmon meknarit

เบื้องต้นที่สำคัญในทุกๆปฏิบัติการอำพรางก็คือ ความปลอดภัย ซึ่งวัตถุประสงค์ของปฏิบัติการแฝงตัวหรือการอำพรางของ D.E.A.(undercover objectives) มีดังนี้

1. หาข้อมูลและข่าว
2. หาหลักฐานเพื่อการดำเนินคดี
3. ตัดสินใจว่าการวางแผนที่จะกระทำความผิดหรือ มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นหรือไม่
4. ระบุตัวบุคคลที่มีส่วนพัวพันในการกระทำความผิด
5. พิสูจน์การมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดของผู้สมรู้ร่วมคิด
6. หาตัวพยานและสาย
7. ตรวจสอบความเชื่อถือได้ ของสาย
8. หาสิ่งผิดกฎหมายหรือสิ่งที่ถูกขโมย
9. หาช่วงเวลาที่ได้เปรียบที่สุดที่จะเข้าจับกุม หรือค้น ตามหมาย

ลักษณะของงานปฏิบัติการอำพรางอาจจะแตกต่างกันออกไปอย่างกว้างขวางหลากหลายหน้าที่ ที่มอบหมายอาจทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องนำตนเองไปอยู่ในสถานและสภาพต่างๆที่จะเป็นการทดสอบความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การปรับตัว และความอดทนของตนเองอย่างถึงขีดสุดทีเดียว ดังนั้นประเภทต่างๆของหน้าที่ปฏิบัติการแฝงตัว หรือการอำพรางตัว ของ D.E.A. (Types of Assignments) มีดังนี้

1. หน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายแบบเฉพาะหน้า จะพบในรายที่เจ้าหน้าที่ ที่ทำการสืบสวนสอบสวนแบบที่เปลี่ยนไปใช้บทบาทอื่นๆ ที่อ้างขึ้นมาเพื่อจุดประสงค์ในการสืบสวนตรวจสอบตัวอย่างเช่น การแสดงตนเป็นเซลล์แมน เมื่อโทรศัพท์ถึงบุคคลที่สาม หรือแหล่งข้อมูลที่ไม่รู้ตัว
2. หน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายแบบครั้งเดียว คือการที่เจ้าหน้าที่ได้รับข้อมูลว่าการกระทำความผิดอาจจะกำลังเกิดขึ้น ณ สถานที่แห่งหนึ่ง เจ้าหน้าที่อำพรางที่ไปยังสถานที่ต้องสงสัยดังกล่าวจะช่วยในการที่จะตัดสินว่าข้อมูลดังกล่าวนั้นคุ้มค่าที่จะทำการสืบสวนสอบสวนต่อไปหรือไม่
3. หน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายที่ขยายระยะเวลาออกไป ซึ่งอาจจะมีระยะเวลาตั้งแต่ สอง-สามวันถึงหลายๆเดือน เมื่อเจ้าหน้าที่อำพรางพบปะกับผู้ต้องสงสัยอย่างนานๆครั้งเพื่อขยายผลการสืบสวนสอบสวน เจ้าหน้าที่ดังกล่าวจะอยู่ในสภาพอำพรางตนเพื่อการสืบสวนนี้ เฉพาะช่วงสั้นๆเท่านั้น ขณะที่เวลาส่วนใหญ่จะใช้ไปกับหน้าที่บังคับใช้กฎหมายอื่นๆหน้าที่ในปฏิบัติการอำพรางที่ เจ้าหน้าที่อำพรางได้รับส่วนใหญ่จะอยู่ประเภทนี้

4. หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายแบบแทรกซึม หรืออาจจะเรียกอีกอย่างว่า “แบบฝังลึก” (Deep Cover) คือ หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายที่ต้องมีการวางแผนและเตรียมการกันอย่างละเอียดถี่ถ้วน เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติการอำพรางจะใช้รายละเอียดส่วนบุคคล และมีเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติการอำพรางตัวจะทั้งหมดเพื่อให้สมกับบทบาทที่ใช้ หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายนี้อาจจะใช้เวลาดั้งแต่ สอง-สาม สัปดาห์ ถึงหลายเดือน และเจ้าหน้าที่อำพรางจะต้องแยกตัวออกจากรูปแบบการใช้ชีวิตในปัจจุบัน แยกออกจากเพื่อนๆ ครอบครัว และที่ทำงานโดยสิ้นเชิง ไม่ใช่ระยะเวลาในปฏิบัติการที่ขยายออกไปจะไม่ทำให้เกิดปัญหาที่สำคัญเสียทีเดียว จากการศึกษาพบว่ายิ่งปฏิบัติการใช้เวลานานเท่าใดเจ้าหน้าที่ก็จะยิ่งห่างไกลจากความเป็นจริง และกลายเป็นส่วนหนึ่งของผู้ที่เป้าหมายในการสืบสวนสอบสวนมากขึ้นเท่านั้น

2.3.1.3. หลักวิธีการสืบสวนด้วยวิธีการแฝงตัวของสำนักงานตำรวจแห่งชาติของประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยนั้น วิธีการสืบสวนด้วยการแฝงตัวนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติไทยไม่ได้กำหนดระเบียบ กฎเกณฑ์ไว้ แต่ก็มีการเรียนการสอน และคำแนะนำไว้ในหนังสือคู่มือการสืบสวนคดีอาญาว่า เป็นการสืบสวนด้วยวิธีการลับ โดยการปลอมตัวเข้าไปหาข่าว หรือเข้าไปหาพยานหลักฐานจากกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ โดยต้องใช้นักสืบที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นพิเศษ ให้เข้าไปทำงานมิให้ฝ่ายตรงข้ามจับได้ โดยเน้นคุณสมบัติของผู้ปฏิบัติการเป็นพิเศษ วิธีการสืบสวนด้วยการแฝงตัวนี้ เจ้าหน้าที่ผู้ทำการสืบสวน ไม่ว่าจะเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายอื่น ได้นำมาใช้ในประเทศไทยอยู่ในวงจำกัด ส่วนใหญ่จะใช้กับคดีที่มีความสำคัญ และไม่มีทางเลือกอื่นที่จะได้ เช่น ในคดีสืบสวนจับกุมคดียาเสพติดให้โทษ รายใหญ่ๆ และผู้ปฏิบัติพิจารณาในเบื้องต้นว่า ผู้ที่จะเข้าไปแฝงตัวนั้น สามารถเข้าไปใกล้ หรือเข้าไปในหมู่องค์กรค้ายาเสพติดได้ และการนำวิธีการนี้มาใช้ นั้น จะต้องมีส่วนอื่นๆของแผนประกอบด้วย เป็นแผนในการดำเนินการในแต่ละเรื่อง ซึ่งจะต้องประกอบไปด้วย ชุดควบคุมสั่งการแผน ชุดควบคุมวิเคราะห์แผน ชุดติดตามสังเกตการณ์ช่วยเหลือผู้แฝงตัว ชุดกำลังคอยติดตามให้ความคุ้มครองผู้แฝงตัว เป็นต้น ฉะนั้นจึงเป็นที่สังเกตได้ว่า ในปฏิบัติการแฝงตัวในแต่ละครั้งนั้นจะไม่ได้มีการปฏิบัติการแฝงตัวเพียงลำพัง หากแต่จะประกอบกันเป็นแผนปฏิบัติ มีส่วนต่างๆตามแผนคอยช่วยเหลืออำนวยความสะดวกการปฏิบัติการแฝงตัวอยู่เสมอๆ ในหมู่นักสืบสวนแล้ว วิธีปฏิบัติการแฝงตัวนี้ จึงถือได้ว่าเป็นเทคนิคขั้นสูง หน่วยงานที่จะปฏิบัติการได้ต้องมีความพร้อมสูงในทุกๆเรื่อง

2.3.2. การสืบสวนด้วยการใช้สายลับ (Informants Operation)

ในส่วนแผนการแฝงตัว ในส่วนของแผนอาจประกอบไปด้วยการใช้สายลับ หรือข่าวกรองต่างๆ ก็มีความจำเป็นที่ต้องมีการปฏิบัติการทั้งการใช้สายลับและการแฝงตัว ควบคู่กันไป เมื่อมีส่วนที่ใช้สายลับ ผู้ควบคุมปฏิบัติการแฝงตัว จะต้องระมัดระวังในการเปิดเผยข้อมูลให้สายลับทราบ ว่าสายลับจะสมควรรับทราบข้อมูลได้แค่ไหน ซึ่งในทางวิชาการไม่สามารถกำหนดขอบเขตได้แน่นอน แต่จะต้องเป็นเรื่องที่จะต้องใช้ประสบการณ์ ประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละเรื่องราวไป ฉะนั้นความสัมพันธ์ของการสืบสวนด้วยการแฝงตัวและการใช้สายลับ มีความสัมพันธ์ควบคู่กันไปในแต่ละเรื่องราวที่จะทำการสืบสวน ซึ่ง พลตำรวจเอก แสวง ธีระสวัสดิ์ อธิบดีอธิบดีกรมตำรวจ³¹ ได้เขียนไว้เป็นข้อสังเกตในการใช้วิธีการสืบสวนโดยการใช้สายลับไว้ในหนังสือ "หลักการสืบสวนสอบสวน" กล่าวไว้เกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนโดยใช้สายลับว่า เราอาจจะจำแนกลักษณะของสายลับ หรือผู้ให้ข่าวได้ ดังนี้

1. สายลับโดยทั่วไป คือ บุคคลใดๆ ที่ให้ต่อพนักงานสอบสวน เขาอาจจะใช้โดยเปิดเผยหรือแม้กระทั่งเป็นพยานในคดี หรืออาจให้ข่าวโดยปิดบังซ่อนเร้น และไม่ประสงค์ออกนาม
2. สายลับโดยปกปิด คือ บุคคลที่ให้ข่าวอันปกปิดเกี่ยวกับคดีที่อยู่ระหว่างการสอบสวน คดีที่คนร้ายกำลังวางแผนกันอยู่ โดยไม่ประสงค์ที่จะเปิดเผยตนว่าเป็นแหล่งข่าว พนักงานสอบสวนจะต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ ในการที่จะป้องกันมิให้โฉมหน้าของสายลับผู้นั้นเปิดเผยออกมา เนื่องจากคุณค่าของสายลับผู้นั้นจะหมดไปทันที

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การสืบสวนด้วยการใช้สายลับ หรือ สาย นั้น หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้รับข่าวสาร จากผู้ที่รู้เห็นเหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่ต้องการในเรื่องที่ทำการสืบสวน หากแต่ผู้ให้ข่าวสารไม่ต้องการให้เจ้าหน้าที่เปิดเผยว่าได้ข่าวสารมาจากตัวของเขา เป็นผู้ให้ข่าวสาร

มูลเหตุจูงใจของสายลับ หรือผู้ให้ข่าว³²

มูลเหตุจูงใจในการให้ข่าวมีหลายประการ และเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องประเมินคุณค่าของสายแต่ละคน และข่าวที่ให้ เพื่อจะทราบข้อเท็จจริงของข่าว มูลเหตุจูงใจบางประการของสาย มีดังนี้

⁸ แสวง ธีระสวัสดิ์, หลักการสืบสวนสอบสวน, (กรุงเทพมหานคร, พ.ศ.2530), หน้า 15

³² James W.Osterburg and Richard H.Ward . Criminal Investigation, 3 rd.ed (2000),(U.S.A., Anderson Publishing co). p.159

- (1) ความอยากเด่น คือ บุคคลซึ่งให้ข่าว เพื่อต้องการได้รับความพึงพอใจจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ
- (2) ความเป็นพลเมืองดี คือ บุคคลซึ่งมีคุณธรรม และเกียรติยศอยู่ในท้องที่ และมีความให้มีความยุติธรรมเกิดขึ้น
- (3) ความกลัว คือ บุคคลซึ่งถูกศัตรูบีบบังคับ หรือได้รับอันตรายโดยใกล้จะมาถึง
- (4) ความสำนึกผิด คือ บุคคลซึ่งตามปกติเป็นผู้ร่วมมือในการกระทำความผิด และได้กลับใจในอันที่จะให้ข่าวเกี่ยวกับอาชญากรรมที่ตนได้ร่วมก่อขึ้น เนื่องจากการกระทำความผิดนั้นได้บั่นทอนมโนธรรมอันถูกต้องของตน
- (5) เพื่อให้หลุดพ้นโทษ คือ บุคคลซึ่งได้ถูกจับได้ในคดีความผิดเล็กน้อย และมี ความประสงค์จะให้รอดพ้นจากการดำเนินคดี โดยให้ข่าวเกี่ยวกับความผิด อุกฉกรรจ์
- (6) ความรู้สึกสำนึกบุญคุณ หรือการได้รับสิ่งตอบแทน หมายถึง บุคคลที่ให้ข่าว เพื่อจะแสดงถึงความพึงพอใจ หรือได้รับสิทธิพิเศษจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น ขณะถูกจับกุม เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ให้บุหรี่ หรือสิ่งของอื่นๆ เมื่อตนร้องขอ หรือผู้ต้องโทษต้องการตอบแทนความอนุเคราะห์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้ ให้แก่ครอบครัวของตนโรระหว่างถูกควบคุมตัว
- (7) การกำจัดกำลังคู่แข่ง คือ บุคคลที่ตามปกติประกอบอาชีพผิดกฎหมาย เช่นเดียวกัน มีความประสงค์จะกำจัดคู่แข่งของตน
- (8) การแก้แค้น คือ บุคคลที่ต้องการขจัดความแค้นของตนให้หมดไป เนื่องจาก มีบุคคลอื่นให้ความเป็นปฏิปักษ์ต่อตน เขาเปรียบหรือมิฉะนั้นก็ทำร้ายตน
- (9) ความอิจฉา คือ บุคคลซึ่งอิจฉาในความสำเร็จ และความมั่งมีของผู้อื่น และ มีความปรารถนาที่จะให้เขาได้รับความดูหมิ่นเกลียดชัง
- (10) สิ่งตอบแทน คือ บุคคลที่ให้ข่าวเพื่อต้องการสิ่งตอบแทนเกี่ยวกับเงิน หรือ วัตถุแต่เพียงอย่างเดียว

แม้ว่าการสืบสวนคดีอาญาจะมีวิวัฒนาการไปมากแล้วเพียงใดก็ตาม ความจำเป็นในการใช้สายลับเพื่อการสืบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจ และเจ้าพนักงานอื่นที่ทำหน้าที่สืบสวนยังมีอยู่ ดังเป็นที่ยอมรับกันว่า ในการสืบสวนคดีอาญาบางเรื่องที่มีการใช้สายลับทำงานอย่างได้ผลนั้น สามารถคลี่คลายคดีได้อย่างรวดเร็วอย่างไม่น่าเชื่อ บางกรณีที่ใช้หลักการสืบสวนทั่วไปดังที่ได้ กล่าวมาแล้วในตอนต้น ดำเนินการสืบสวนอยู่เป็นเวลานาน แต่เมื่อใช้สายลับที่สามารถอาจทราบ ตัวคนร้าย หรือระบุตัวคนร้ายได้ง่ายกว่า สามารถที่จะล้วงเอาความลับได้ง่ายกว่า เนื่องจากโอกาส เปิดช่องให้ ซึ่งผิดกับเจ้าพนักงานตำรวจเมื่อไปดำเนินงานสืบสวนหากไม่สามารถปกปิดวิธีการ

อย่างแท้จริงแล้วคนร้ายย่อมไหวตัวเสียก่อน และแม้ผู้รู้เห็นเหตุการณ์ก็ไม่กล้าให้ข่าวคราวและข้อเท็จจริง และอาจเป็นเพราะไม่อยากจะยุ่งด้วย หรือเกรงภัยจะเกิดแก่ตน แต่ข้อเสียอันอาจเกิดจากการใช้สายลับก็มีอยู่ไม่น้อยอย่างที่เรียกกันว่า " สิ่งใดที่มีคุณอนันต์ ย่อมมีโทษมหันต์" กล่าวคือปรากฏอยู่เนืองๆ ว่าสายลับนั่นเองไปก่ออาชญากรรมขึ้น และขณะเดียวกันก็ส่งข่าวคราวหรือข้อเท็จจริงให้จับกุมพวกที่ร่วมมือด้วยเพราะผิดใจกัน คนใดที่ตนพอใจก็ปิดบังไว้ หรือมิฉะนั้นก็ตีสองหน้า หรือร้ายกว่านั้น แอบอ้างชื่อเจ้าพนักงานไปใช้หาประโยชน์จากพวกเหล่าร้าย หรือก่อกรรมทำเข็ญกับพลเมืองดี ผู้บริสุทธิ์ที่มีสาเหตุโกรธเคืองกันเป็นส่วนตัว จึงเป็นการยากที่จะควบคุมสายลับให้อยู่ในกรอบที่ต้องการ ปัจจุบันการเลี้ยงสายลับไว้ประจำเพื่อทำงานสืบสวนปราบปราม โดยเฉพาะจึงไม่เป็นการยอมรับเป็นทางการ กล่าวคือทางราชการไม่มีนโยบายให้เลี้ยงสายลับไว้เพื่อการนี้ แต่เรื่องที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนพึงมีไว้บ้าง ตามความเหมาะสมอาจไม่ถึงกับต้องเลี้ยงดูอย่างเป็นล่ำเป็นสันเท่าที่อาจใช้ทำหน้าที่สายลับได้เช่นนั้น ได้แก่ พวกสมัครเล่น เช่น พนักงานตามบาร์ คนขับรถรับจ้าง ลูกจ้างสถานบริการบางประเภทบุคคลพันโทษที่วางใจได้ บุคคลเหล่านี้อาจถูกใช้ในการทำงานสืบสวนทางลับ หาข่าวคราวและข้อเท็จจริงเพื่อการสืบสวนอย่างได้ผล ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้สืบสวนนั่นเอง และผู้ทำหน้าที่สายลับนั้น สิ่งที่ควรระมัดระวังอย่างยิ่ง คือ ตัวสายลับหรือผู้ให้ข่าวนั้น เจ้าพนักงานต้องพยายามปกปิดไว้ ไม่ควรเปิดเผยนอกจากจำเป็นจริงๆ ก็เปิดเผยได้แต่เฉพาะเจ้าหน้าที่ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องรู้เท่านั้นโดยหลักการถือว่า จะต้องไม่มีการเลี้ยงผู้ร้ายหรือยอมให้ผู้กระทำความผิดบางประการเพื่อเก็บไว้ใช้ให้เป็นสายลับ หรือผู้ให้ข่าวเกี่ยวกับอาชญากรรม

2.4. การสืบสวนสอบสวนด้วยวิธีการแฝงตัวภายใต้พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า วิวัฒนาการของความเจริญของโลกเจริญไปอย่างไม่หยุดยั้งเทคโนโลยีและการศึกษาของมนุษย์ไม่มีพรมแดนระหว่างกัน เช่นเดียวกันกับการกระทำ ความผิดของอาชญากร ได้พัฒนาการไปไม่หยุด เช่น มีการรวมตัวกันเป็นองค์กรอาชญากรรม การก่อการร้าย การกระทำความผิดข้ามชาติ การกระทำความผิดของอาชญากรในปัจจุบันกระทำด้วยความรู้เท่าเทียมกันกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของรัฐ ในการกระทำความผิดจะปกปิดซ่อนเร้นการกระทำให้ยากต่อการหาพยานหลักฐานมายืนยันเอาความผิดกับผู้กระทำได้ยาก เทคนิคการสืบสวนแบบธรรมดาของเจ้าหน้าที่ไม่สามารถหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยในชั้นศาลได้ จำเป็นต้องหาเทคนิคการสืบสวนแบบใหม่ๆ ที่ใช้ได้ผลในการสืบสวนหาพยานหลักฐานมายืนยันการกระทำผิดของจำเลยในศาล หนึ่งในวิธีการนั้นมีวิธีการแฝงตัวของเจ้าหน้าที่เข้าไปรู้เห็นการกระทำความผิดของอาชญากร เทคนิควิธีการเช่นนี้มีใช้กันอยู่โดยทั่วไปใน

ประเทศไทยเฉพาะคดีที่มีความสำคัญและยากต่อการหาพยานหลักฐานมายืนยันการกระทำ ความผิดของอาชญากรหรือจำเลย หากแต่ไม่ได้มีบัญญัติของกฎหมายใดรองรับว่าเป็นการกระทำ ที่ชอบด้วยกฎหมาย ต่อเมื่อมีการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ ขึ้นมารับผิดชอบทำการสืบสวน สอบสวนคดีพิเศษที่มีความสำคัญ จึงได้นำเอาหลักการนี้มาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการ สอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 27 ให้อำนาจอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือผู้ได้รับ มอบหมายจากอธิบดี อนุญาตให้มีการจัดทำเอกสาร หรือหลักฐานใดขึ้น หรือให้บุคคลเข้าไป แฝงตัว เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนในคดีพิเศษได้ และให้ถือว่ากรกระทำดังกล่าว นั้น เป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย ด้วยเหตุนี้จึงขอเสนอ ที่มา ขอบเขตภารกิจและอำนาจ หน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ตลอดทั้งอำนาจการสืบสวนสอบสวนด้วยวิธีการแฝงตัวภายใต้ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ดังต่อไปนี้

2.4.1. ที่มาของการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษและพระราชบัญญัติการสอบสวน คดีพิเศษ พ.ศ.2547

เนื่องจากกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง ซึ่งสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มี อำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญา ทั่วราชอาณาจักร มีขอบข่ายงานใหญ่ครอบคลุม รักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศโดยเฉพาะอาชญากรรมทาง เศรษฐกิจ เช่น คดี บี.บี.ซี. คดีบันหัน คดีแซร์ลูกโซ่ เป็นต้น แต่เนื่องจากหน่วยงานนี้ สังกัดอยู่กับ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีปัญหาในเรื่องของความบริสุทธิ์ยุติธรรมและโปร่งใส อีกทั้งเรื่องความ เป็นอิสระปราศจากการแทรกแซง จากหน่วยงานหรืออำนาจอิทธิพลใดๆ ถ้ายกฐานะเป็นกรม สอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจสอบสวนในคดีซึ่งเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมตกเป็นผู้ต้องหา หรือผู้เสียหาย คดีที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลท้องถิ่น คดีที่เป็นที่สนใจของประชาชน หรือคดีที่มีผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองระหว่างประเทศ ก็จะเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชน ในเรื่องความยุติธรรมและความโปร่งใสและตรวจสอบได้ในกระบวนการยุติธรรม และจะเป็น จุดเริ่มต้นในการพัฒนางานระบบการสอบสวนสืบสวนของประเทศไทย ให้เข้าสู่ระดับสากลใน อนาคต

เมื่อมีแนวความคิดดังกล่าวเกิดขึ้น จึงทำให้มีการศึกษาและพัฒนาการ กระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาและองค์การยุติธรรม โดยคณะกรรมาธิการการบริหารและการยุติธรรมวุฒิสภา

จึงได้มีการประชุมวิชาการและศึกษาพิจารณา เรื่องดังกล่าวขึ้น³³ โดยได้ศึกษาโครงสร้างของกรม ดำรวจผลการศึกษาพบว่า ปัญหาโครงสร้างของกรมตำรวจนั้น กรมตำรวจได้ทำการปรับปรุง โครงสร้างของตำรวจหลายครั้ง แต่ไม่สมบูรณ์และไม่เหมาะสมกล่าวคือ โครงสร้างของตำรวจขาด ความคล่องตัว เนื่องจากความรับผิดชอบและหน่วยงานมากเกินไป อีกทั้งไม่มีการมอบหมาย อำนาจให้ผู้บังคับบัญชาในส่วนภูมิภาคตามที่กำหนดไว้ในหลักการ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างในปัจจุบัน สถานีตำรวจซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุด ในการป้องกันปราบปราม อาชญากรรมและให้บริการประชาชนนั้น ขาดการพัฒนาและไม่ได้รับการสนใจจากผู้บังคับบัญชา เท่าที่ควร ไม่เคยมีการศึกษาปัญหาและทำการปรับปรุงอย่างจริงจัง แม้แต่ในโครงสร้างใหม่นี้ ก็ไป เพิ่มในส่วนของการบังคับบัญชา ลักษณะหัวโตตัวเล็ก พนักงานสอบสวนเพิ่มขึ้น แต่ พนักงานสอบสวนมีจำนวนน้อยเท่าเดิม เป็นเหตุให้ตำรวจไม่ปรารถนาจะอยู่ในสายงานสอบสวน ในสภาพสังคมปัจจุบัน เจ้าหน้าที่ตำรวจน่าจะทำหน้าที่อำนวยความสะดวกเบื้องต้น ตามหลัก นิติศาสตร์เพียงอย่างเดียว แต่ปัจจุบันกรมตำรวจอยู่ในสังกัดของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็น กระทรวงที่มีหน้าที่ในการปกครองและพัฒนาซึ่งต้องใช้หลักรัฐศาสตร์ในการปฏิบัติงาน จึงทำให้ การทำงานของตำรวจไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรและไม่ถูกต้องตามหลักนิติศาสตร์ เช่น กรณีการ ประท้วงเชื่อนปากมูล การใช้กำลังข่มขู่ เรียกร้อง ของกลุ่มพลังต่างๆ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย แก่ร่างกายและทรัพย์สิน แต่ตำรวจได้รับคำสั่งให้ละเว้นการจับกุม ในขณะที่เดียวกันหากประชาชน ทั่วไปกระทำความผิดเช่นเดียวกันกลับต้องถูกดำเนินคดี จึงมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหากล่าวคือ

1. การแก้ไขปัญหในเรื่องการสอบสวน เมื่อการสอบสวนอันเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวน ได้รวบรวมพยานหลักฐานในคดีเรียบร้อยแล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา ได้กำหนดให้ พนักงานสอบสวน ต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปให้พนักงานอัยการ เพื่อ พิจารณาต่อไป ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนในการตรวจสอบการดำเนินการของพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับการ สอบสวนใน 4 ประการ คือ

- ความถูกต้องชอบด้วยกฎหมายของการสอบสวน
- ความถูกต้องชอบด้วยระเบียบของการสอบสวน
- ความละเอียดรอบคอบของการสอบสวน
- ความเชื่อถือได้ของการสอบสวน

³³ คณะกรรมการมาธิการและการยุติธรรมวุฒิสภา, รายงานการประชุมทางวิชาการและสรุปผลการพิจารณาศึกษา เรื่องกระบวนการยุติธรรมและเรื่องพัฒนาการองค์กร หรือหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทาง อาญาและแพ่ง. (กรุงเทพมหานคร, วุฒิสภา, 2538).

ซึ่งเป็นเรื่องของพนักงานอัยการที่จะต้องพิจารณาสำนวนการสอบสวนก่อนมีความเห็นในทางคดี
 ดังนั้น ในระบบกล่าวหาซึ่งใช้อยู่ในกฎหมายไทยในปัจจุบัน จึงมีความจำเป็นต้องให้พนักงาน
 อัยการตรวจสำนวนการสอบสวน ของพนักงานสอบสวนก่อนที่จะส่งให้ศาลซึ่งเป็นกระบวนการ
 ยุติธรรมขั้นสุดท้ายพิจารณาตัดสินคดี ปัจจุบันมีแนวโน้มว่าไม่ควรที่จะให้เจ้าพนักงานตำรวจเป็น
 พนักงานสอบสวนอีกต่อไป โดยมีเหตุผลมากมายหลายประการทั้งนี้ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาอำนาจ
 หน้าที่ในการสอบสวน ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าวภายใต้เงื่อนไขของกระบวนการ
 ยุติธรรมที่เหมาะสมกับสังคมไทย จึงควรตั้ง "กรมสอบสวน" ขึ้นทำหน้าที่แทนกรมตำรวจ กรม
 สอบสวนนี้จะมีพนักงานสอบสวน เป็นข้าราชการพลเรือน มีคุณสมบัติและคุณวุฒิเช่นเดียวกับ
 พนักงานอัยการหรือผู้พิพากษา มีหน้าที่ในการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
 อาญาและตามกฎหมายอื่นๆ ที่กำหนดไว้ โดยมีที่ทำการอยู่ที่สถานีตำรวจ (เช่นเดียวกับสัสดีซึ่ง
 เป็นข้าราชการทหาร แต่มีที่ทำการอยู่ที่ว่าการอำเภอ)

สำหรับกฎหมายและระเบียบอื่นๆ ที่พิจารณาว่าไม่สามารถจะให้ความเป็นธรรมกับ
 คู่กรณีในคดีอาญาได้ ก็จำเป็นต้องพิจารณาแก้ไขเป็นเรื่อยๆ ไป และในส่วนของค่าตอบแทนที่เป็น
 เงินเดือนและสวัสดิการอื่นๆ ของพนักงานสอบสวนในกรมสอบสวน ก็เป็นไปเช่นเดียวกับพนักงาน
 อัยการเป็นอย่างน้อย

2.การแก้ไขปัญหาในเรื่องโครงสร้าง ควรปรับปรุงโครงสร้างของกรมตำรวจ โดยตัดโอน
 งานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมไปได้ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ
 งานนั้นโดยตรง เช่น งานทะเบียน งานป่าไม้ งานรถไฟ งานการเก็บภาษีคนต่างด้าว เป็นต้น

นอกจากนี้คณะกรรมการธิการ การบริหารและการยุติธรรมวุฒิสภา ยังได้เสนอแนะให้แยก
 ศาลออกไปจากกระทรวงยุติธรรม ให้กระทรวงยุติธรรม รวบรวมหน่วยงานขึ้นมาใหม่ อันได้แก่
 สำนักงานอัยการสูงสุด กรมสอบสวน กรมราชทัณฑ์ และกรมคุมประพฤติ เป็นต้น³⁴

จากแนวคิดที่ได้จากการประชุมทางวิชาการ ดังกล่าวนั้น กระทรวงยุติธรรมจึงได้ริเริ่ม
 เสนอจัดตั้ง กรมสอบสวนคดีพิเศษ ขึ้นในกระทรวงยุติธรรม

ความเป็นมา สภาพปัญหา ความจำเป็น ในการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ³⁵

กรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นองค์กรที่จะเป็นกลไกสำคัญในการอำนวยความยุติธรรม แก่
 ประชาชน การป้องกันและลดความเสียหาย จากการกระทำผิดในลักษณะที่มีผลกระทบอย่าง

³⁴ เรื่องเดียวกัน หน้า 193

³⁵ เอกสารคำขอจัดตั้ง กรมสอบสวนคดีพิเศษ กองกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

ร้ายแรงต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติ และการเสริมสร้างสมรรถนะในการป้องกันปราบปรามการใช้อำนาจโดยมิชอบและการทุจริตประพฤติมิชอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม กรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นองค์กรอิสระ และอยู่ในการกำกับดูแลของกระทรวงยุติธรรม ขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม มีภารกิจในด้านการสืบสวนสอบสวน หรือดำเนินเกี่ยวกับคดีความผิดที่ต้องอาศัยการประสานความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะคดีที่มีผลต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติอย่างร้ายแรง คดีความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมซึ่งมิได้อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) หรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือคดีที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ขององค์กรทั้งสอง

นอกจากนี้กรมสอบสวนคดีพิเศษ ยังเป็นหน่วยงานดูแลกิจการที่เกี่ยวข้องกับกิจการในชั้นสืบสวนสอบสวน ในกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ โดยมีข้อกำหนดเงื่อนไขชัดเจนในกฎหมาย ให้เป็นการสอบสวนโดยการร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับพนักงานอัยการภายใต้หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล และมีระบบการบริหารงานบุคคลที่มีหลักประกันชัดเจนในความเป็นอิสระ มีความก้าวหน้าและระบบค่าตอบแทนในวิชาชีพพิเศษโดยมีกฎหมายรองรับ

2.4.2. บทบาทภารกิจและอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

กรมสอบสวนคดีพิเศษมีบทบาทภารกิจ ดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการป้องกัน ปราบปราม และควบคุมอาชญากรรมพิเศษ ได้แก่ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมที่มีอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้อง อาชญากรรมอื่นที่สร้างความเสียหาย และส่งผลกระทบต่ออย่างร้ายแรงต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง ทั้งนี้โดยการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในสังคมได้ทราบ

2. พัฒนาระบบ รูปแบบ วิธีการและมาตรการในการป้องกัน ปราบปราม และควบคุมอาชญากรรมพิเศษ โดยการแก้ไขปรับปรุงรูปแบบและวิธีการปฏิบัติงานให้เท่าทันกับสภาพและแนวโน้มของอาชญากรรมพิเศษ ด้วยการนำเทคโนโลยี ที่ทันสมัยมาใช้ในการป้องกันตรวจสอบ และตรวจพิสูจน์การกระทำความผิด มีการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน เช่น ข้อมูลบุคคล แผนประทุษกรรม สถิติคดีและมูลค่าความเสียหาย หมายอาญา สำนวนการสำนวน

3. พัฒนาศักยภาพในการเสริมสร้างศักยภาพในด้านความรู้ ความสามารถ และขวัญกำลังใจ โดยการพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆของบุคลากรให้เท่าทันกับสถานการณ์และแนวโน้มของการกระทำความผิดที่มีการพัฒนาแบบวิธีการอยู่ตลอดเวลา ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรม

จริยธรรม ในการปฏิบัติงานและขวัญกำลังใจในการทำงาน ด้วยการฝึกอบรมในด้านการสืบสวน สอบสวนคดีพิเศษ จรรยาบรรณในวิชาชีพ การส่งเสริมให้มีการศึกษาและวิจัย การให้คำตอบแทน และการจัดสวัสดิการในด้านต่างๆอย่างเหมาะสม

4. ประสานความร่วมมือในการป้องกันปราบปรามและควบคุมอาชญากรรมพิเศษ จากหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนทั้งภายในและต่างประเทศ โดยการประสานความร่วมมือกับ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในเรื่องข้อมูลข่าวสารและการช่วยติดตามจับกุมตัวผู้กระทำผิดด้วยการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานตำรวจสากล และหน่วยงานต่างประเทศที่เกี่ยวข้องในเรื่องข้อมูลข่าวสาร การช่วยติดตามจับกุมตัวผู้กระทำผิด การโอนตัวนักโทษและการส่งผู้ร้ายข้ามแดน การประชาสัมพันธ์ภารกิจและผลงานการปฏิบัติงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ การจัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียนและแสดงความคิดเห็นจากประชาชน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการแจ้งข่าวคดีพิเศษจากประชาชน

อำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ³⁶

กรมสอบสวนคดีพิเศษ มีภารกิจเกี่ยวกับการป้องกันปราบปราม และควบคุมคดีพิเศษ ที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงและความปลอดภัย โดยดำเนินการเฝ้าระวัง สืบสวน สอบสวน หาข้อเท็จจริง และดำเนินคดีเพื่อปกป้องและรักษารายได้ของรัฐ ป้องกัน ปราบปราม ขบวนการทุจริตและสร้างผลกระทบให้กับองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. รับผิดชอบในงานธุรการของคณะกรรมการตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
2. ป้องกัน ปราบปราม สืบสวน และสอบสวนคดีพิเศษตามกฎหมายและตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษประกาศกำหนด หรือตามมติของคณะกรรมการตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ
3. ศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ
4. จัดให้มีการศึกษา อบรม พัฒนาระบบงานการสืบสวนและสอบสวน พัฒนาความรู้ และประเมินสมรรถภาพการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ และข้าราชการกรมสอบสวนคดีพิเศษ

³⁶ ภารกิจ และอำนาจหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา 9 ตุลาคม 2545

5. ปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและตามกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดทางอาญาที่เป็นคดีพิเศษ

6. ดำเนินการเกี่ยวกับงานกฎหมายและระเบียบที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

7. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษหรือตามที่กระทรวงหรือรัฐมนตรี หรือคณะกรรมการตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

การแบ่งส่วนราชการของกรมสอบสวนคดีพิเศษ มีดังต่อไปนี้

1. สำนักงานเลขานุการกรม
2. สำนักงานกิจการต่างประเทศและคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศ
3. สำนักคดีการเงินการธนาคาร
4. สำนักคดีคุ้มครองผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม
5. สำนักคดีทรัพย์สินทางปัญญา
6. สำนักคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ
7. สำนักคดีภาษีอากร
8. สำนักคดีอาญาพิเศษ
9. สำนักเทคโนโลยีและศูนย์ข้อมูลการตรวจสอบ
10. สำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษ

ส่วนราชการกรมสอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. สำนักงานเลขานุการกรม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปฏิบัติราชการทั่วไปของกรมและราชการอื่นที่มีได้แยกให้เป็นหน้าที่ของกรมหรือส่วนราชการใด โดยเฉพาะอำนาจหน้าที่ดังกล่าวให้รวมถึง

- ก. ปฏิบัติงานสารบรรณของกรม
- ข. ดำเนินงานการเกี่ยวกับงานช่วยอำนวยความสะดวกและเลขานุการของกรม
- ค. ดำเนินการเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี การงบประมาณ การพัสดุ อาคาร สถานที่และยานพาหนะของกรม
- ง. จัดระบบงานและบริหารงานบุคคลของกรม
- จ. ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

จ. ดำเนินการเกี่ยวกับงานด้านงานนโยบายและแผนกรม

ข. ดำเนินการเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจกรรม ความรู้ ความก้าวหน้าและผลงานของ

ข. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2. สำนักกิจการต่างประเทศและคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก. ติดต่อและประสานงานกับองค์กรและหน่วยงานต่างประเทศด้านความช่วยเหลือและร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมระหว่างประเทศ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน การโอนตัวนักโทษ และการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับชาวต่างประเทศ

ข. ติดต่อและประสานงานกับองค์กรและหน่วยงานต่างประเทศด้านความช่วยเหลือและร่วมมือในด้านการศึกษา ฝึกอบรมและดูงาน ณ. ต่างประเทศ

ค. ปฏิบัติงานด้านการป้องกัน ปราบปราม และสืบสวนผู้กระทำความผิดด้านอาชญากรรมระหว่างประเทศ

ง. ปฏิบัติงานด้านการสอบสวนและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดด้านอาชญากรรมระหว่างประเทศ

จ. ปฏิบัติงานวิเคราะห์และพิสูจน์ความผิดทางคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศ

ฉ. ปฏิบัติงานด้านการป้องกัน ปราบปราม สืบสวนและสอบสวนผู้กระทำความผิดในคดีอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

ช. ดำเนินการวิเคราะห์ วางแผน บริหารจัดการ และประสานงานเพื่อการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาชญากรรมระหว่างประเทศ

ซ. ดำเนินการเก็บรักษาพยานหลักฐานและของกลางในคดี

ณ. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

3. สำนักคดีการเงินการธนาคาร มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก. ปฏิบัติงานด้านการป้องกัน ปราบปราม และสืบสวนผู้กระทำความผิดทางคดีการเงินการธนาคาร

ข. ปฏิบัติงานด้านการสอบสวนและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดทางคดีการเงิน การธนาคาร

ค. ปฏิบัติงานวิเคราะห์และพิสูจน์ความผิดทางคดีการเงินการธนาคาร

ง.ปฏิบัติงานด้านการป้องกัน ปราบปราม สืบสวน และสอบสวนผู้กระทำความผิดในคดีอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

จ.ดำเนินการวิเคราะห์ วางแผนงาน บริหารจัดการ และประสานงานเพื่อการป้องกันและปราบปราม การกระทำผิดทางคดีการเงินการธนาคาร

ฉ.ดำเนินการเก็บรักษาพยานหลักฐานและของกลางในคดี

ข.ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

4. สำนักคุ้มครองผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก.ปฏิบัติงานด้านการป้องกัน ปราบปราม และสืบสวนผู้กระทำความผิดทางคดีคุ้มครองผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม

ข.ปฏิบัติงานด้านการสอบสวนและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดทางคดีคุ้มครองผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม

ค.ปฏิบัติงานวิเคราะห์และพิสูจน์ความผิดทางคดีคุ้มครองผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม

ง.ปฏิบัติงานด้านการป้องกัน ปราบปราม สืบสวนและสอบสวนผู้กระทำความผิดในคดีอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

จ.ดำเนินการวิเคราะห์ วางแผน บริหารจัดการ และประสานงานเพื่อการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดทางคดีคุ้มครองผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม

ฉ.ดำเนินการเก็บรักษาพยานหลักฐานและของกลางในคดี

ข.ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

5. สำนักคดีทรัพย์สินทางปัญญา มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก.ปฏิบัติงานด้านการป้องกัน ปราบปราม และสืบสวนผู้กระทำความผิดทางคดีทรัพย์สินทางปัญญา

ข.ปฏิบัติงานด้านการสอบสวนและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดทางคดีทรัพย์สินทางปัญญา

ค.ปฏิบัติงานวิเคราะห์และพิสูจน์ความผิดทางคดีทรัพย์สินทางปัญญา

ง.ปฏิบัติงานด้านการป้องกัน ปราบปราม สืบสวนและสอบสวนผู้กระทำความผิดในคดีอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

จ.ดำเนินการวิเคราะห์ วางแผนงาน บริหารจัดการ และประสานงานเพื่อการป้องกันและปราบปราม การกระทำผิดทางคดีทรัพย์สินทางปัญญา

ฉ.ดำเนินการเก็บรักษาพยานหลักฐานและของกลางในคดี

ช.ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

6. สำนักเทคโนโลยีและสารสนเทศ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก.ปฏิบัติงานด้านการป้องกัน ปราบปราม และสืบสวนผู้กระทำความผิดทางเทคโนโลยีและสารสนเทศ

ข.ปฏิบัติงานด้านการสอบสวนและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดทางเทคโนโลยีและสารสนเทศ

ค.ปฏิบัติงานวิเคราะห์และพิสูจน์ความผิดทางคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ

ง.ปฏิบัติงานด้านการป้องกัน ปราบปราม สืบสวนและสอบสวนผู้กระทำความผิดในคดีอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

จ.ดำเนินการวิเคราะห์ วางแผน บริหารจัดการ และประสานงานเพื่อการป้องกันและปราบปราม การกระทำผิดทางคดีเทคโนโลยีและสารสนเทศ

ฉ.ดำเนินการเก็บรักษาพยานหลักฐานและของกลางในคดี

ช.ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

7. สำนักคดีภาษีอากร มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก.ปฏิบัติงานด้านการป้องกัน ปราบปราม และสืบสวนผู้กระทำความผิดทางคดีภาษีอากร

ข.ปฏิบัติงานด้านการสอบสวนและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดทางคดีภาษีอากร

ค.ปฏิบัติงานวิเคราะห์และพิสูจน์ความผิดทางคดีภาษีอากร

ง.ปฏิบัติงานด้านการป้องกัน ปราบปราม สืบสวนและสอบสวนผู้กระทำความผิดในคดีอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

จ.ดำเนินการวิเคราะห์ วางแผน บริหารจัดการ และประสานงานเพื่อการป้องกันและปราบปรามการกระทำทางคดีภาษีอากร

ฉ.ดำเนินการเก็บรักษาพยานหลักฐานและของกลางในคดี

ช.ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

8. สำนักคดีอาญาพิเศษ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก. ปฏิบัติงานด้านการป้องกัน ปราบปราม และสืบสวนผู้กระทำความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรมตามกฎหมายหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

ข. ปฏิบัติงานด้านการสอบสวนและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรมตามกฎหมายหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

ค. ปฏิบัติงานวิเคราะห์และพิสูจน์ความผิดทางคดีอาญาพิเศษ

ง. ปฏิบัติงานด้านการป้องกัน ปราบปราม สืบสวนและสอบสวนผู้กระทำความผิดในคดีอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

จ. ดำเนินการวิเคราะห์ วางแผนงาน บริหารจัดการ และประสานงานเพื่อการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดทางคดีอาญาพิเศษ

ฉ. ดำเนินการเก็บรักษาพยานหลักฐานและของกลางในคดี

ช. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุน การปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

9. สำนักเทคโนโลยีและศูนย์ข้อมูลการตรวจสอบ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก. ดำเนินการเกี่ยวกับการเสนอแนะนโยบาย กำกับ ดูแล สนับสนุน ส่งเสริม วางแผน และติดตามประเมินผลการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้พัฒนาระบบงานของกรม

ก. ดำเนินการเกี่ยวกับการวางระบบหรือพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์และการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ของกรม

ค. ดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาระบบ รูปแบบ เครื่องมือ และมาตรฐานการสำรวจ การจัดเก็บ การประมวลผล และการใช้ประโยชน์ข้อมูลหรืออุปกรณ์ของกรม

ง. ดำเนินการติดตามข้อมูลทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ และสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศ

จ. ดำเนินการตรวจพิสูจน์ทางอิเล็กทรอนิกส์และทางวิทยาศาสตร์ การถ่ายรูป และตรวจสถานที่เกิดเหตุ

ช. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

10. สำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก. ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ เพื่อจัดทำและพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมบุคลากรของกรม

ข. ดำเนินการฝึกอบรมพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ และข้าราชการของกรม

ค. ดำเนินการเกี่ยวกับงานกฎหมายและระเบียบต่างๆที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

ง. ปฏิบัติงานด้านการให้คำปรึกษา ตรวจสอบ รวบรวมกฎหมายและระเบียบต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของกรม

จ. ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ และพัฒนานโยบาย ระบบ รูปแบบ และวิธีการด้านการสอบสวนคดีพิเศษ

ฉ. ดำเนินงานเกี่ยวกับงานสื่อสารของกรม

ช. ดำเนินงานเกี่ยวกับงานสรรพากรและคลังอาวุธของกรม

ซ. ปฏิบัติงานทางด้านยุทธวิธีร่วมกับหรือสนับสนุนหน่วยงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

เมื่อได้มีการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ ขึ้นในกระทรวงยุติธรรมแล้ว กรมสอบสวนคดีพิเศษ จึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ ขึ้นให้รัฐสภาพิจารณาและให้ความเห็นชอบออกบังคับเป็นพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่การสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ ไว้ในหมวด 3 ดังมีสาระสำคัญดังนี้

1. กำหนดลักษณะประเภทของคดีพิเศษที่ต้องรับผิดชอบ³⁷
2. กำหนดอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ³⁸
3. กำหนดให้มีพนักงานอัยการร่วมสอบสวนคดีพิเศษ³⁹
4. กำหนดให้มีการแต่งตั้งบุคคลเป็นที่ปรึกษาคดีพิเศษ⁴⁰
5. กำหนดให้มีการสั่งให้ข้าราชการฝ่ายอื่นมาร่วมการสอบสวน⁴¹

³⁷ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 21

³⁸ เรื่องเดียวกัน มาตรา 23-27

³⁹ เรื่องเดียวกัน มาตรา 32

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน มาตรา 30

⁴¹ เรื่องเดียวกัน มาตรา 33

2.4.3. การสืบสวนสอบสวนด้วยวิธีการแฝงตัวภายใต้พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547

กรมสอบสวนคดีพิเศษเมื่อได้จัดตั้งขึ้นในกระทรวงยุติธรรมแล้ว รัฐสภาได้ออกกฎหมายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ให้อำนาจหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษไว้ เจตนารมณ์ที่สำคัญในการกำหนดให้มีพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 นั้นคือ การให้กรมสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการดำเนินการสืบสวนสอบสวน ก็เพื่อแก้ไขความบกพร่องในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมทั่วไปเป็นหัวใจสำคัญของการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน แต่ ปรากฏว่าระบบการสอบสวนปัจจุบันไม่สามารถแก้ไขปัญหาค่าความบกพร่องของพยานหลักฐานในคดีบางประเภทได้ รวมทั้งระบบการสอบสวนตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ได้ใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2477 โดยยังมีได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งสังคมและปัญหาอาชญากรรมได้มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปในแบบต่างๆอีกมากมาย ทั้งนี้จะเห็นได้จากอาชญากรรมมีความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเข้ามาประกอบอาชญากรรม บางครั้งอาชญากรก็มีการศึกษาสูงได้นำความรู้ความเชี่ยวชาญของตนไปใช้ในการกระทำความผิดเพื่อแสวงหาประโยชน์ ในขณะที่เดียวกันก็ใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญปกปิดซ่อนเร้นทำลายพยานหลักฐาน เพื่อให้รอดพ้นจากการถูกตรวจสอบพฤติกรรม หากไม่มีการปรับปรุงระบบการสอบสวนให้ทันสมัยแล้ว ก็เป็นการยากที่จะนำเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้

การแสวงหาข้อเท็จจริงผู้สืบสวนสอบสวนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องแสวงหาพยานหลักฐานให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะโดยหลักแล้ว การค้นหาและรวบรวมพยานหลักฐานก็เพื่อมุ่งประสงค์ให้พยานหลักฐานนั้นมีความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามหลักการรับฟังพยานหลักฐานของศาลในคดีอาญาว่าศาลจะไม่ลงโทษผู้กระทำความผิด ถ้าพยานหลักฐานนั้นไม่มั่นคงชัดเจน เพราะต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นสำคัญ การพิพากษาของศาลจึงต้องมีความแน่ใจ ซึ่งเป็นไปตามถ้อยคำที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 หากไม่แน่ใจถือว่ามีข้อสงสัย ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย และพิพากษายกฟ้องปล่อยตัวจำเลยไป ซึ่งพยานหลักฐานที่สร้างความแน่ใจให้แก่ศาล ได้แก่ ประจักษ์พยาน ผู้ซึ่งรู้เห็นเหตุการณ์ สามารถยืนยันการกระทำความผิดของผู้ต้องหา หรือจำเลยได้ ถ้าคดีไม่มีประจักษ์พยาน และคดีนั้นมีแต่เพียงพยานแวดล้อม ศาลจะไม่พิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด จึงมีปัญหาในทางการสอบสวนว่า คดีที่มีแต่พยานแวดล้อม พนักงานสอบสวนจะแสวงหาพยานหลักฐานอย่างไร ศาลจึงจะฟังรับฟังลงโทษจำเลยได้ เพราะจากแนวคำวินิจฉัยของ

ศาลฎีกา ได้วางบรรทัดฐานว่า ศาลจะพิพากษาลงโทษก็ต่อเมื่อพยานแวดล้อมนั้นใกล้ชิดกับ เหตุการณ์จนแทบไม่มีความสงสัย และสามารถบ่งชี้ได้แน่นอนว่ามีการกระทำผิดจริงเท่านั้น

เมื่อมีปัญหาดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องจัดระบบการสืบสวนสอบสวนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้พยานแวดล้อมมีน้ำหนักเพียงพอให้ศาลรับฟัง นั่นก็คือมาตรการสืบสวนสอบสวนด้วยวิธี พิเศษ (อำนาจดังกล่าว เช่น อำนาจในการดักฟังโทรศัพท์ การเรียกข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ หา พยานหลักฐานจากตัวบุคคลด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ การสืบสวนด้วยการแฝงตัวหรือสายลับ) หนึ่งในมาตรการดังกล่าว ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 27 จึงให้ อำนาจแก่ผู้ทำการสืบสวนสอบสวนแสวงหาพยานหลักฐาน โดยการแฝงตัว หรือทำการเป็น สายลับได้ โดยมาตรา 27 บัญญัติว่า " ในกรณีจำเป็น และเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตาม พระราชบัญญัตินี้ ให้อธิบดีหรือผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจให้บุคคลใดจัดทำเอกสาร หรือ พยานหลักฐานอื่นใดขึ้น หรือเข้าไปแฝงตัวอยู่ในองค์กรหรือกลุ่มบุคคลใด เพื่อประโยชน์ ในการ สืบสวนสอบสวน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่อธิบดีกำหนดการจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีว่าการกระทำโดยชอบ "

ก่อนที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ในชั้น พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้ ได้มีสมาชิกวุฒิสภาได้อธิบายให้การสนับสนุนถึงความสำคัญที่ ต้องมีกฎหมายมาตรานี้ไว้ดังนี้ " อำนาจการสืบสวนสอบสวนพิเศษด้วยวิธีการแฝงตัว ตามมาตรา 27 มีความจำเป็นในคดีลับซับซ้อน เช่น คดีเกี่ยวกับด้านการเงิน การธนาคาร คดีเกี่ยวกับ หลักทรัพย์ คดีเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม มีความจำเป็นต้องให้เจ้าหน้าที่ในการปลอมเอกสาร เช่น ชื่อตัว ข้อมูลส่วนตัว เพื่อเข้าไปแฝงตัวในองค์กรอาชญากรรม เพื่อหาพยานหลักฐานในการ กระทำผิดคดี ถึงแม้ว่าประเทศไทย ยังไม่เคยมีหลักกฎหมายนี้⁴² ทราบแต่ว่ามีกฎหมายของ ประเทศสหรัฐอเมริกาบัญญัติให้อำนาจหน่วยงานสอบสวนกลาง F.B.I. (Federal Bureau Investigation) ใช้มาตรการนี้ได้ ไหนๆเราก็มีการสอบสวนคดีพิเศษขึ้นมาแล้ว มีหน้าที่ในการ สืบสวน ถ้าไม่ให้อำนาจเขาทำให้ถูกต้อง ผมคิดว่าเขาก็จะทำงานเหมือนกับสำนักงานตำรวจ แห่งชาติ คือทำตามปกติในแบบธรรมดา น่าจะต้องให้อำนาจเขา"⁴³ แต่ก็ได้มีการถกเถียงกันในที่

⁴² รายงานการประชุมคณะกรรมการวิสามัญ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ครั้งที่ 6 ลง 11 กรกฎาคม 2546 หน้า 1/6-7

⁴³ เรื่องด้วยกัน หน้า 1/7

ประชุมของวุฒิสภา โดยนายสัก กอแสงเรือง วุฒิสมาชิก⁴⁴ ได้อภิปรายไว้ว่า กฎหมายมาตรานี้เป็นกรณีที่บัญญัติให้อธิบดีที่จะให้บุคคลเข้าไปจัดทำเอกสารหลักฐานขึ้น หรือเพื่อเข้าไปแฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มบุคคลใดเพื่อเข้าไปสืบสวนสอบสวน ทั้งนี้ตามที่ กคพ. กำหนด และกำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งนายสัก กอแสงเรือง มีความเห็นว่าควรมีการกำหนดเพิ่มเติมอีกวรรคหนึ่งคือ ให้มีวรรคที่สามที่กำหนดว่า “เมื่อได้มีการดำเนินการตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้อธิบดีรายงานให้ กคพ. ทราบ” เหตุผลคือ ควรที่จะต้องมีการกำกับดูแลและตรวจสอบการใช้อำนาจพิเศษ แล้วก็เพื่อตรวจสอบว่า การทำผิดกฎหมายแล้วให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบนั้นมีลักษณะการกระทำอย่างไรและเป็นไปตามข้อบังคับที่ กคพ. กำหนดหรือไม่ จึงเห็นควรให้รายงานให้ กคพ. ทราบอีกครั้งหนึ่งหลังจากที่มีการดำเนินการไปแล้ว เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ ตามมาตรานี้ เพื่อจะได้เป็นหลักในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

ต่อมาเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2548 อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษได้ออกข้อบังคับกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการจัดทำเอกสาร หลักฐาน และการแฝงตัว พ.ศ.2548 โดยมีหลักการดังต่อไปนี้

หลักทั่วไปในการปฏิบัติการแฝงตัวนั้น เจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษต้องคำนึงถึงตลอดว่า การปฏิบัติการนี้เกี่ยวข้องกับตรงกับความปลอดภัย ในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ความเป็นอยู่ของครอบครัว รวมถึงความเป็นส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน หรือบุคคลผู้แฝงตัว จึงให้การดำเนินการทุกขั้นตอนตามข้อบังคับนี้เป็นเรื่องลับ ข้าราชการและลูกจ้างกรมสอบสวนคดีพิเศษผู้ใดเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานที่บุคคล เอกสาร หรือหลักฐาน หรือวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับมาตรการตามข้อบังคับนี้อันอาจเกิดความเสียหายตามวรรคแรก ให้ถือเป็นความผิดทางวินัย

โดยในการอนุมัติให้บุคคลใดจัดทำเอกสาร หรือหลักฐานใดขึ้นให้เป็นอำนาจของอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือรองอธิบดี เป็นผู้อนุญาต ส่วนการอนุมัติให้บุคคลใด เข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใด ให้เป็นอำนาจของอธิบดี หรือผู้ได้รับมอบหมาย และหลักฐานเอกสารใดที่ได้จัดทำในเรื่องดังกล่าว อธิบดีต้องจัดตั้งให้มียาทะเบียนควบคุมเก็บทะเบียนข้อมูลไว้เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบได้เมื่อต้องใช้เป็นพยานหลักฐาน ส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินนั้นสามารถเบิกจ่ายได้ตามระเบียบของกระทรวงยุติธรรม⁴⁵

⁴⁴ รายงานการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ครั้งที่ 6 ลง 11 กรกฎาคม 2546 หน้า 1/5

⁴⁵ ข้อบังคับกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการจัดทำเอกสารหลักฐานและการแฝงตัว พ.ศ.2548

องค์ประกอบของการกระทำตามมาตรา 27 ของพระราชบัญญัติการสอบสวน
คดีพิเศษ พ.ศ.2547

พ.ร.บ.การสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 27 บัญญัติว่า "ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้อธิบดีหรือผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจให้บุคคลใด จัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้นหรือเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่อธิบดีกำหนด

การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ"

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของการกระทำตามมาตรา 27 ของพระราชบัญญัติการ
สอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ต้องเป็นกรณีดังนี้

1. ต้องเป็นคดีพิเศษตามที่ระบุไว้ในมาตรา 21 ซึ่งบัญญัติว่าคดีพิเศษที่จะต้องดำเนินการ
สืบสวนและสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้ได้แก่ คดีความผิดทางอาญาดังต่อไปนี้

(1) คดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ และที่
กำหนดในกฎกระทรวงโดยการเสนอแนะของ กคพ.โดยคดีความผิดทางอาญาตามกฎหมาย
ดังกล่าวจะต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(ก) คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวน
สอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ

(ข) คดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความ
สงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่าง
ประเทศหรือระบบเศรษฐกิจ หรือการคลังของประเทศ

(ค) คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติ
ที่สำคัญหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม หรือ

(ง) คดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือ
ผู้สนับสนุน

ทั้งนี้ ตามรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดที่ กคพ.กำหนด

(2) คดีความผิดทางอาญาอื่นนอกจาก (1) ตามที่ กคพ.มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า
สองในสามของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ในคดีที่มีการกระทำอันเป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมาย
หลายบท และบทใดบทหนึ่งจะต้องดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้
หรือคดีที่มีการกระทำความผิดหลายเรื่องต่อเนื่องหรือเกี่ยวพันกัน และความผิดเรื่องใด เรื่อง
หนึ่งจะต้องดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานสอบสวน

คดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนสอบสวนสำหรับความผิดบ่อนหรือเรื่องอื่นนั้นด้วย และให้ถือว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีพิเศษ บรรดาคดีใดที่ได้ทำการสอบสวนเสร็จแล้วโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษให้ถือว่า การสอบสวนนั้นเป็นการสอบสวนในคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว บทบัญญัติในมาตรานี้ให้ใช้บังคับกับบุคคลที่เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิด

2. ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

กรณีจำเป็นและเพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินการสืบสวนสอบสวนที่จะต้องใช้มาตรการพิเศษ เพื่อที่จะได้มาซึ่งพยานหลักฐานในคดีที่นั้นเมื่อวิเคราะห์ถึงเหตุจำเป็นนั้นสามารถวิเคราะห์ ได้ดังนี้

คำว่า "จำเป็น" ความหมายตาม พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 หมายถึง ต้องเป็นอย่างนี้,ต้องทำ,ขาดไม่ได้

คำว่า "ประโยชน์" ความหมายตาม พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 หมายถึงสิ่งที่มีผลใช้ได้ดีสมกับที่คิดมุ่งหมายไว้,ผลที่ได้ตามความต้องการ,สิ่งที่เป็นผลดีหรือเป็นคุณ

เมื่อวิเคราะห์ตามความหมายของคำว่า จำเป็น,ประโยชน์ และความหมายเนื้อความโดยรวมของมาตรา 27 ซึ่งบัญญัติว่า "ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติ"

จึงมีความหมายว่า ต้องเป็นกรณีอย่างนั้น ,กรณีต้องทำ,หรือขาดไม่ได้ เพื่อให้ได้ผลตามต้องการ หรือสิ่งที่เป็นผลดีหรือเป็นคุณ

3. มาตรการพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่

1. การอนุมัติให้บุคคลใดจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้น เพื่อใช้ประโยชน์จากเอกสารนั้นในการสืบสวนสอบสวนหาพยานหลักฐานตามพระราชบัญญัตินี้

2. การอนุมัติให้บุคคลใด เข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้

ซึ่งคำว่า "แฝง" ความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 หมายถึง หลบ,แอบ,ซ่อน ,เร้น,โดยอาศัยสิ่งกำบัง

4. ผู้ที่มีอำนาจในการพิจารณาถึงกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

1. การอนุมัติให้บุคคลใดจัดทำเอกสาร หรือหลักฐานใดขึ้นให้เป็นอำนาจของอธิบดี หรือรองอธิบดี กรมสอบสวนคดีพิเศษ

2. การอนุมัติให้บุคคลใด เข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน ให้เป็นอำนาจของอธิบดี หรือผู้ได้รับมอบหมาย

ความหมายในบัญญัติมาตรา 27 วรรคหนึ่งของกฎหมายนี้ จึงมีความหมายว่า "ในกรณีที่มีความจำเป็น และเพื่อประโยชน์ให้ได้ผลตามที่ต้องการในการดำเนินการสืบสวนสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในคดีพิเศษตามกฎหมายนี้ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจอนุญาตให้บุคคลใดๆ ทำเอกสาร หรือหลักฐานใดขึ้นเพื่อให้ได้ผลสำเร็จในการสืบสวนสอบสวนในเรื่องนั้นได้ หรือมีอำนาจอนุญาตให้บุคคลใดๆ เข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใด เพื่อให้ได้ผลสำเร็จในการสืบสวนสอบสวนในเรื่องนั้นได้" โดยวิธีการขั้นตอนในการดำเนินการนั้น อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษจะออกเป็นข้อกำหนดไว้

การอนุญาตให้บุคคลใด จัดทำทั้งเอกสาร หรือหลักฐานใดขึ้น หรือเข้าไปแฝงตัวนี้ สามารถอนุญาตให้บุคคลเดียวกัน หรือหลายคนกระทำได้ทั้งสองเรื่องได้ ในคราวเดียวกัน ซึ่งเป็นขั้นตอนวิธีการในการแสวงหาพยานหลักฐานนั่นเอง โดยอาจทำเอกสารในการปลอมแปลงตัวบุคคล หรือหลักฐานในการแสดงตัวบุคคล หรือเอกสารอื่นใดขึ้นได้เอง เพื่อจะทำให้บุคคลอื่นเชื่อว่าเป็นเอกสารจริงก็สามารถทำได้ อีกทั้งเอกสารหรือหลักฐานที่ทำขึ้นอาจเป็นส่วนหนึ่งในการที่นำให้บุคคลเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนได้เช่นกัน ฉะนั้นความหมายตามมาตรา 27 วรรคหนึ่งนี้ จึงเป็นขั้นตอนวิธีการในการปลอมแปลงเอกสาร หรือบุคคล เพื่อการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในคดีพิเศษนั่นเอง

องค์ประกอบมาตรา 27 วรรคสอง บัญญัติว่า " การทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนตามวรรคหนึ่งให้ถือว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมาย "

ความหมายว่าเมื่อเจ้าหน้าที่ผู้กระทำการตามที่อธิบดีหรือ ผู้รับมอบหมายจากอธิบดี อนุญาตให้กระทำการ

1. ให้จัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้น
2. เข้าไปแฝงตัว
3. ในองค์กร หรือ กลุ่มคนใด
4. ให้การกระทำนั้นเป็นการชอบด้วยกฎหมาย

ความหมายของ การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนตามมาตรา 27 วรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ นั้นควรจะมีความหมายครอบคลุมเพียงใดนั้น พอจะพิจารณาได้ดังนี้

กรณีการจัดเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้นนั้น หากการกระทำนั้นเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับเอกสาร ก็จะต้องถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ โดยถือหลักว่า ผู้กระทำนั้นไม่มีเจตนาที่จะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน เพราะเป็นเอกสารที่ใช้สำหรับการสืบสวนในคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 เมื่อฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ให้ความสำคัญกับการสืบสวนสอบสวน เมื่อชั่งน้ำหนักกับในเรื่องสิทธิของประชาชนเกี่ยวกับความผิดด้านเอกสาร ตามหลักเหตุผลและสัดส่วนของความจำเป็นเห็นว่า การที่ให้ถือว่าเป็นการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำโดยชอบ สมเหตุและผล

กรณีการอนุญาตให้บุคคลเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใด ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบนั้น ควรจะมีความหมายเพียงว่า การอนุญาตให้บุคคลเข้าไปแฝงตัว นั้นสามารถกระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย แต่มีปัญหาว่า หากบุคคลที่เข้าไปแฝงตัว ในองค์กร หรือกลุ่มคนใด ได้ไปร่วมกระทำความผิดด้วยกันกับองค์กร หรือกลุ่มคน นั้น จะถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบหรือไม่นั้น พอจะพิจารณาได้จากหลักเกณฑ์ของการกระทำโดย จำเป็น และป้องกัน ตามหลักประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งวางหลักไว้ดังนี้

หลักการอ้างความจำเป็นในการกระทำความผิด

หากบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปแฝงตัว กระทำความผิดด้วยความจำเป็น เพราะอยู่ในที่บังคับ หรือภายใต้อำนาจซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้ หรือเพราะเพื่อให้ตนเอง หรือผู้อื่นพ้นจากภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงและไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นโดยวิธีอื่นใดได้ เมื่อภัยอันตรายนั้นตนมิได้ก่อให้เกิดขึ้นเพราะความผิดของตน ถ้าได้กระทำไม่เป็นการเกินสมควร ตามหลักมาตรา 27 วรรคสอง ต้องถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย

หลักการอ้างการกระทำเพื่อป้องกันในการกระทำความผิด

หากบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปแฝงตัว กระทำความผิดด้วยเหตุ จำต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตน หรือของผู้อื่น ให้พ้นจากภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ ตามหลักมาตรา 27 วรรคสอง ต้องถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย

ฉะนั้นหากเป็นกรณีบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปแฝงตัว ได้เข้าไปร่วมกระทำความผิดร่วมกับกลุ่มคนหรือองค์กร ใดแล้ว เพื่อพิจารณาจากหลักความจำเป็น หรือหลักการป้องกัน ไม่ได้

แล้ว จะต้องพิจารณาในขอบเขตที่ว่าจะต้องไม่เป็นการกระทำที่มีมูลเหตุจูงใจในการกระทำ ความผิดด้วยตัวเจตนาที่แท้จริงของบุคคลที่เข้าไปแฝงตัวด้วยตัวเอง แต่ต้องมีความจำเป็นที่จะต้องกระทำเพื่อประโยชน์จะให้บรรลุผลสำเร็จในการแฝงตัว จึงจำเป็นต้องพิจารณาในเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นกรณีไปว่าอยู่ในหลักสมเหตุผลความจำเป็นที่ได้สัดส่วนความจำเป็นในการปฏิบัติการ นั้นว่า ไม่มีวิธีการอื่นแล้วที่จะกระทำการให้ประสบความสำเร็จ กับสัดส่วนการรุกร้าสิทธิของบุคคลอื่น ซึ่งต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นกรณีไป หากมีสัดส่วนความจำเป็นจริงจึงน่าจะเป็นการกระทำโดยชอบตามความในมาตรา 27 วรรคสองของกฎหมายนี้

นอกจากการพิจารณาการกระทำตามมาตรา 27 วรรคสอง ที่บัญญัติว่าเป็นการกระทำโดยชอบนั้นหากเมื่อพิจารณาตามโครงสร้างความรับผิดในทางอาญาที่ ดร.เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ ได้อธิบายไว้ในโครงสร้างความรับผิดในทางอาญา ดังนี้⁴⁶

1. การกระทำครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ
2. การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด
3. การกระทำไม่มีกำหนดโทษ

จะเห็นได้ว่ากฎหมายนี้บัญญัติให้การกระทำมีกฎหมายยกเว้นความผิดไว้ ตามโครงสร้างในข้อที่ 2 ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ บัญญัติว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมาย ก็เท่ากับว่ายกเว้นความรับผิดนั่นเองถึงแม้ว่า การกระทำนั้นครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดก็ตาม และเมื่อมองในแง่โครงสร้างความรับผิดในทางอาญา ที่ ดร.คณิต ณ.นคร⁴⁷ ได้ อธิบายไว้ว่า การกระทำที่เป็นความผิดอาญา ต้องประกอบด้วยข้อสาระสำคัญสามประการ คือ

- 1.การครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ
- 2.ความผิดกฎหมาย
- 3.ความชั่ว

ในการจะวินิจฉัยการกระทำใดว่าเป็นความผิดอาญาหรือไม่จะต้องวินิจฉัยโดยเรียงลำดับ ดังนี้ คือ เป็นการกระทำที่มีการครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติหรือไม่ เป็นการกระทำที่มีความผิดกฎหมายหรือไม่ และเป็นการกระทำที่มีความชั่วหรือไม่ หากวินิจฉัยแล้วว่าการกระทำใดไม่เป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติแล้ว กรณีก็ไม่ต้องพิจารณาต่อไปถึงข้อ

⁴⁶ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ , กฎหมายอาญาภาคทั่วไป (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 74.

⁴⁷ คณิต ณ.นคร , กฎหมายอาญาภาคทั่วไป (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543), หน้า 72-73.

สาระสำคัญของประการที่สองและข้อสาระสำคัญของประการที่สาม เพราะเป็นการไม่จำเป็นและฟุ่มเฟือยที่จะกระทำ และในทำนองเดียวกันหากวินิจฉัยแล้วว่าการกระทำใดเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ แต่การกระทำนั้นไม่เป็นการกระทำที่มีความผิดกฎหมาย กรณีก็ไม่ต้องพิจารณาต่อไปถึงเรื่องความชั่ว เพราะเป็นการไม่จำเป็นและฟุ่มเฟือยที่จะกระทำเช่นกัน การบัญญัติหลักกฎหมายให้การกระทำการแฝงตัวเป็นการกระทำโดยชอบแล้วนั้น ก็เท่ากับว่าเป็นการรับรองยืนยันว่าการกระทำนั้นไม่ผิดกฎหมาย และไม่ถือว่ามีความชั่วร้าย ที่ต้องรับผิดทางอาญานั้นเอง

บทลงโทษผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 27 กระทำการนอกเหนือวัตถุประสงค์ในการสืบสวนสอบสวนตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547

จากการที่มาตรา 27 ของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ได้วางหลักการสืบสวนสอบสวนด้วยการแฝงตัวไว้แล้ว จึงได้หาวิธีการควบคุมมิให้ผู้ปฏิบัติกรตามมาตรานี้ไปปฏิบัติในทางที่ไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้ไว้โดยการบัญญัติหลักกฎหมายให้ลงโทษผู้ฝ่าฝืนไม่กระทำการตามหลักกฎหมายการแฝงตัวไว้ใน มาตรา 40 ของพระราชบัญญัตินี้ โดยมาตรา 40 บัญญัติว่า"ผู้ใดปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 27 กระทำการนอกเหนือวัตถุประสงค์ในการสืบสวนสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อแสวงหาประโยชน์อันมิชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ให้ผู้นั้นไม่ได้รับการคุ้มครองตามมาตรา 27 วรรคสอง ถ้าการกระทำนั้นเป็นความผิดอาญาให้ระหว่งโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น" ซึ่งหมายความว่า ผู้ปฏิบัติกรตามหลักกฎหมายว่าด้วยการแฝงตัวนี้ หากปฏิบัติกรนอกเหนือไปจากขอบวัตถุประสงค์ของการแฝงตัวตามที่อธิบดีหรือผู้รับมอบหมายอนุญาตไว้ (โดยจะต้องดูข้อเท็จจริงในเรื่องนั้นๆ ประกอบกับข้อบังคับของอธิบดีที่อนุญาตไว้ในคดีแต่ละเรื่องไป จึงจะทราบถึงวัตถุประสงค์ของการแฝงตัวในเรื่องนั้นๆ) โดยมีเจตนาพิเศษเพื่อแสวงหาประโยชน์อันมิชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น จะถือว่าการกระทำนั้นไม่ชอบตามกฎหมาย และหากการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่เข้าลักษณะการกระทำที่เป็นความผิดตามกฎหมาย บุคคลนั้นจะต้องได้รับโทษเป็นสองเท่าของความผิดที่กระทำผิดตามกฎหมายนั้น

กล่าวโดยสรุปจากหลักกฎหมายมาตรา27พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 จะเห็นได้ว่า การสืบสวนสอบสวนด้วยการแฝงตัว ตามหลักกฎหมายนี้ จะแบ่งการกระทำเป็นสองส่วนสำคัญคือ การให้บุคคลเข้าไปแฝงตัว และ การจัดทำเอกสารหลักฐานขึ้น เมื่อมีกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนคดีตามกฎหมายที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ ผู้มีอำนาจในการอนุญาตคืออธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้สามารถมีอำนาจ

แทนอธิบดีได้ โดยอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษต้องไปออกข้อบังคับเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้⁴⁸ และให้ถือว่า การกระทำการแฝงตัวที่ได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายด้วย และมีบทกำหนดโทษสำหรับผู้ปฏิบัติการแฝงตัว หากกระทำการนอกเหนือวัตถุประสงค์ในการสืบสวนสอบสวนด้วยการแฝงตัวเพื่อแสวงหาประโยชน์อันมิชอบสำหรับตนเอง หรือผู้อื่น และหากการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายให้ลงโทษบุคคลนั้นเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

สำหรับของเขตของการจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้น หรือการแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ ชอบเขตของการจัดทำเอกสาร หรือหลักฐานใดขึ้น หากมีเจตนาจัดทำเพื่อการสืบสวนสอบสวนไม่สมควรมีขอบเขตจำกัดที่ ให้ถือว่าเป็นการกระทำอันใดเป็นการไม่โดยชอบ เพราะน่าจะถือว่าเป็นการขาดมูลเหตุพิเศษของเจตนาในการกระทำความผิด และไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่น่าตำหนิ หรือมีความชั่วแต่อย่างใด

ส่วนกรณีการอนุญาตให้บุคคลใดเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใด ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบแล้วนั้น ไม่มีปัญหาในแนวคิด คงมีปัญหาว่า หากบุคคลที่เข้าไปแฝงตัวไปกระทำ ความผิดร่วมกับองค์กร หรือกลุ่มคน นั้นจะถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ หรือไม่ เห็นว่าจะต้องพิจารณาจากหลักการจำเป็น หรือป้องกัน ในการกระทำ หากพ้นผ่านหลักดังกล่าวแล้วต้องพิจารณาจากหลักสัดส่วนเหตุผลของการกระทำในแต่ละกรณีไปว่ามีเหตุผลได้สัดส่วนความจำเป็น ในการที่จำเป็นต้องกระทำหรือไม่ จึงจะถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบตามมาตรา 27 วรรคสอง พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547

⁴⁸ข้อบังคับกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วย การจัดทำเอกสาร หลักฐาน และการแฝงตัว พ.ศ.2548